Халқ денгиздир, халқ тўлқиндир, халқ кучдир!

ХАЛҚ СЎЗИ

خلق سوزی

ҲИЖРИЙ: ҚАМАРИЙ, 1412 ЙИЛ, ЗУЛ-ҲИЖЖА, 22-КУН. ● ШАМСИЙ, 1371 ЙИЛ, САРАТОН, 2-КУН.

Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши ва Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Вазирлар маҳкамасининг газетаси

1991 йил 1 январдан чиқа бошлаган — 1992 ЙИЛ 23 ИЮНЬ, СЕШАНБА, 119-СОН • 370 • — НАРХИ СОТУВДА 1 СУМ 50 ТИЙИН.

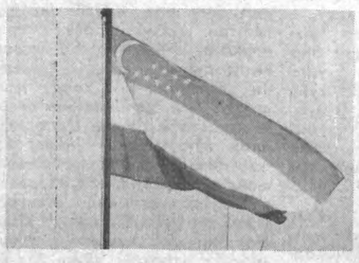

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ КЕНГАШИНИНГ ЎНИНЧИ СЕССИЯСИ ОЛДИДАН

ЮРТИМИЗ РАВНАҚИ, ТУРМУШИМИЗ ФАРОВОНЛИГИ, ҲАЁТИМИЗНИНГ БАРЧА ЖАБҲАЛАРИДА ИЖТИМОИЙ АДОЛАТНИНГ ҚАРОР ТОПИШИ МАНА ШУ КЕНГАШДА ҚАБУЛ ҚИЛИНАДИГАН МУҲИМ ҲУЖЖАТУ ҚОНУНЛАРГА БОҒЛИҚ

БОШ ҲУЖЖАТИМИЗ

Ўзбекистон Олий Кенгашининг ўнинчи сессияси ўз ишини мустақил давлат — Ўзбекистон Республикасининг Янги Конституцияси лойиҳаси тўғрисидаги масаладан бошлайди. Ҳеч муболағасиз айтиш мумкинки, Турон заминининг неча йиллик тарихида бундай машварат ҳали бўлмаган. Масаланинг моҳияти қанчалик юксаклигини мана шу далилнинг ўзиёқ кўрсатиб турибди. Таъбир жоиз бўлса, бу қомус лойиҳаси муҳокамаси ва қабул қилиниши 1991 йил 31 августда рўй берган буюк воқеа — Ўзбекистон Республикасининг Мустақил давлат деб эълон қилинганлигини қонунлаштиради, яъни гўёки дунёга тоза умидлар билан келган чақалоққа туғилиш гувоҳномасн ёзилади.

Албатта, вазифанинг улуғворлиги шунга яраша масъулнятни ҳам талаб қилади. Янги Конституциянинг дунёга келиши ва оқ фотиҳа олиши жараёни анча муфассал, сермазмун бўлиши кутилмоқда. Унинг муҳокамасига аҳоли барча табақаларининг вакиллари қатнашишлари шарт, зеро келажак дастури, аъмолимиз, ҳаракатимиз қўлланмаси бўлган Асосий қонуннинг ҳар банди, каломи алоҳида эътибор талаб қилади.

Биз ана шу бош мавзудаги илк мусоҳабага Янги Конституцияни тайёрлаш ишчи гуруҳининг аъзолари бўлган назариётчи олимларни таклиф этдик. Ўйлаймизки, бундан буён давра суҳбатининг иштирокчилари ва мавзу доираси кенгайиб боради.

Сохта ва ёлғон эди

Бахтиёр МИРБОБОЕВ,
ҳуқуқшунослик фанлари номзоди

Навбатдаги сессияда кўриб чиқилиб, умумхалқ муҳокамасига ҳавола этилиши кутилаётган Конституция XX асрда Ўзбекистон тарихидаги тўртинчи, мустақил давлат сифатида эса биринчи ҳодисадир. Ҳеч кимга сир эмас, мустамлака шароитида қабул қилинган асосий қонун актлари марказнинг ҳокимлиги ва иродаси ифодаси ўлароқ қарамлик, мўтўлик қарашлари асосида юзага келган эди. Иттифоқдош республикалар Конституцияси СССР Конституциясига мос келиши лозимлиги расман қонунлаштириб қўйилган, бундан чекиниш мумкин эмас эди. Қолаверса, улар Москвада тайёрланар, сўзма-сўз таҳрир қилинар, шундан кейин республикалар эътиборига тақдим этиларди.

Маълумки, олдин КПСС Программаси ҳаётда тўла амал қиларди. Унда жамият ҳаётининг барча жиҳатлари қамраб олинган, аниқроғи, тасарруф этилган, демак Конституциянинг амал қилиши ҳам шу доирадан чиқиб кетолмасди. Сиёсий қарашлар (ягона партиявийлик), мулк шакллари, бошқариш тизими (маъмурий буйруқбозлик ва тоталитаризм) ҳукмронлигининг барча жиҳатлари Конституция орқали кафолатланган эди. Аниқроғи, у ҳужжат умумхалқ манфаатларини ўзида ифодаламаганди.

Ўзбекистон Республикасининг Янги Конституцияси ана шундай фалажлик ҳолатига чек қўяди, янги давлатнинг ойдин йўлини белгилаб беради. У дастур эмас, Асосий, бош қонун бўлиб қолади.

Тарихдан бир шингил

Актам ТУРСУНОВ,
ҳуқуқшунослик фанлари номзоди

Конституция Олий юридик кучга эга бўлган асосий қонундир. Мамлакатда қабул қилинадиган барча актлар унга мос келиши керак. Албатта, конституциялар инсоният тараққиётининг маълум босқичида, ишлаб чиқариш ривожланган, ижтимоий муносабатлар барқарор тус олган бир шароитда, яъни буржуа жамиятида пайдо бўлган. Ҳар бир воқелик каби конституцияларнинг туғилиши, шаклланиш жараёни қизиқ маълумотларга бой.

Конституцияларнинг яшовчанлиги ҳақида бир-бирига мос келмайдиган икки хил қараш мавжуд. Маълум гуруҳлар давлатнинг асосий қонуни узоқ даврлар мобайнида ўзгармас ҳолда бўлиши керак, дейдилар. Олайлик, АҚШнинг ҳозирги Конституцияси қарийб 200 йилдан бери деярли жиддий қўшимчаларсиз истеъфода этилмоқда. Бошқача қараш тарафдорлари эса жамият тараққиётининг ички қонуниларини истисно тариқасида қайд этиб, Конституциялар ўзгартирилиб, ривожланиш босқичларини акс эттириб туриши керак, деб ўйлайдилар. Собиқ СССРда қабул қилинган тўртта Конституция шу тамойилга асосланган эди.

Конституцияда шубҳасиз мамлакат ҳаётининг барча қирралари акс этади, бироқ ҳар бир қоида батафсил изоҳланиши шарт эмас. Олайлик, унда «мазкур давлатда турли мулк формалари амал қилади» ёки «халқ хўжалигини бошқариш вазирликлар ёки комитетлар воситасида амалга оширилади» сингари умумий таърифлар акс этса бўлди, бироқ мулк шакллари ёки вазирликларнинг рўйхатини бериш ортиқча, деб ўйлайман. Бинобарин, ўзгаришларнинг кўплари шундай моддаларга тўғри келади. Демак, Конституция аниқ, қисқа, лўнда тузилган бўлмоғи, у бошқа актларга фақат асос саналмоғи мақсадга мувофиқдир.

ЯНГИ ҲАЁТ ШАҲОДАТНОМАСИ

Абдужаббор ТЎЛАГАНОВ,
ҳуқуқшунослик фанлари доктори, профессор

Давлатимиз тарихидаги ўчмас воқеа — Янги Конституцияни қабул қилиш жараёни бирмунча узоқ (6 ой, 1 йил) давом этадиган, лекин ниҳоятда масъулиятли жараён. Албатта, Янги Конституция мустақил Ўзбекистон қиёфасини белгилаб берувчи низомнома бўлиб қолади ва ундан келажагимиз ўсиб чиқади. Конституцияни қабул қилиш ҳали бозор иқтисодиёти ўз қиёфасини тўла намоён этмаган, ижтимоий муносабатлар барқарорлашмаган, қолаверса, мулк шакллари аниқланмаган вазиятда қабул қилинаяпти. Бу ҳолатлар зиммадаги масъулиятни янада оширади, негаки орадан бир-икки йил ўтгач, уни қайта таҳрир қилиш ёки туб ўзгартиришлар киритиш зарурати қолмасин. Республикада сиёсий иқлим ўзгача тус олиб бораяпти. Кўппартиялилик бошланди. Албатта, Конституция аҳоли барча табақаларининг, сиёсий оқимлар ва партияларнинг манфаатларини ҳисобга олиши керак. У шунчалик мукаммал бўлсинки, ҳеч бир партия ёки дунёқараш уни ўзгартира олмасин. Давлатнинг сиёсий тизими, бошқариш ва сайлов йўриқлари, давлат маҳкамалари энг сўнгги дунё тажрибаси асосида белгиланмоғи шарт. Диний муносабатда унинг ўсиб бораётган халқаро нуфузи ҳисобга олинмоғи лозим. Бу борада регресс (орқага қайтувчи) қонунлар қабул қилинишига йўл очиб бермаслик шарт.

Ўзбекистоннинг Янги Конституцияси ёш давлат келажагининг асосидир.

Тараққиётнинг ҳозирги босқичида халқлар ва давлатларни милтиқ ва замбарак эмас, қонунлар бошқаради. Конституция эса қонунлар қонуни, мамлакат ҳаётининг қомусидир. Тарихда исботланган оддий ҳақиқат шуки, устиворликни ҳар доим мукаммаллик ва мақсаднинг аниқлиги белгилаган. Бугун барча омиллар муҳокама қилинажак бош ҳужжатда жамланар экан, унинг мумтозлигию етуклиги учун жами маданий, илмий, маънавий қувватлар сафарбар қилинади. Муҳокамалар демократия асосида, адолатли ва талабчан руҳда ўтади. Янги Конституциямизнинг толеи порлоқ бўлсин.

Ҳаким САТТОРИ,
«Халқ сўзи» мухбири.

• Сессиядан нимани кутяпсиз?

ХОРИЖГА КЕНГ ЙЎЛ

Ўзбекнинг, Ўзбекистоннинг номи эл-юрт оралаб кенг ёйилаётганидан ниҳоятда хурсандмиз. Кимлигимизни, нимага кодирлигимизни таниб, билган юзлаб мамлакатлар бизни ўз сафларига қўшяптилар. Бу мамлакатимизнинг, халқимизнинг обрўсидир.

Тақдиримиз ўз парламентимизда белгиланаётган экан, ҳар қандай масалалар холисона ҳал этилиб, тайёрланаётган қонунларимиз яшовчан бўлишига, халқимизнинг манфаатига, хизмат қилишига катта умид боғлагимиз келади. Чунки шўро қонунлари жамиятни ривожлантириш эмас, унинг гуллаб-яшнашини чирмовуқдай бўғиб турганн, тобелаштиришга зўр берилгани ҳаммага аён. Бугунга келиб дил қулфлари, қалб дарчалари очилмоқда. Жумҳуриятимизга иқтисодий, куч-мадор бағишлаш учун уни яна ҳам кенгроқ очиш керак. Мен сессия кун тартибидаги 7,16 ҳамда 17-масалаларини ниҳоятда муҳим деб билман. Чунки уларда ташқи иқтисодий алоқаларнинг бутун мажмуи республикамизнинг чет давлатлардаги дипломатия ваколатхоналари фаолиятида акс этган бўлиши шубҳасиз. Хоришдаги вакилларимиз қанчалик ишчан ва билимдон бўлса, бу бизнинг ютуғимиз. Ахир ҳамма тармоқдаги алоқаларимиз ўшалар биланда.

Абдурасул АЗИЗХОНОВ,
Узбекистон Ташқи савдо ва хорижий мамлакатлар билан алоқалар давлат қўмитасининг Наманган вилоят бўлими бош мутахассиси.

ДОИМИЙ ПАРЛАМЕНТ ЗАРУР

Ўзбекистон ҳаётида кейинги йиллардаги энг муҳим воқеалардан бири Олий Кенгашнинг сессиялари бўлди. Сессия мажлисларининг телевизорда кўрсатилиши жумҳуриятимиз фуқароларини жуда кўп нарсаларга ўргатмоқда. Энг муҳими, ўзимиз ёқлаган депутатларнинг ҳолатини ўз кўзимиз билан кўрмоқдамиз.

Ўтган сессия мажлисларини кузатиб бир нарсани билдим: муҳокама иштирокчилари саноқли депутатлар билан чекланади. Аксарият депутатлар муҳокамаларга аралашиб, ўзларининг ноқобиллигини кўрсатиб қўйишдан ҳайиқишаяпти шекилли.

Энди кун тартиби ҳақида. Бир сессия муҳокамаси учун 33 масала кўплик қилмасмикин? Тўғри, уларни 10 — 15 кунда муҳокама қилса бўлади. Аммо, халқ депутатларининг кўпчилиги етакчи раҳбарлар эканлиги ҳисобга олинса, уларни ҳафталаб Тошкентда ушлаб туриш мутлақо мақсадга мувофиқ эмас.

Шунинг учун бизга доимий ҳаракатдаги парламент керак. Зотан парламент муҳокамасига мўҳтож масалалар жуда кўпайиб кетди. Чунончи, ҳозирга қадар Ўзбекистон Республикасининг Конституцияси йўқлигини ҳеч нарса билан изоҳлаб бўлмайди. Биз айни вақтда ҳам собиқ Иттифоқнинг қонунларига таянмоқдамиз.

Фуқаролар учун чегаралар ҳамон мустаҳкамлигича турибди. Ҳолбуки, биз жаҳонни кўришимиз, ишбилармонликни, яхши яшашни ўрганишимиз керак. Агар доимий парламент тузилса ҳар соҳада олға силжишимиз осонлашади.

Абдуғаффор ОДИНАЕВ,
Олтинсой район жамғарма банкининг хизматчиси.

Чирсиллаб турган муаммолар

Аввало, сессия кун тартиби ҳақида икки оғиз гап: халқда «чирсиллаб турган муаммо», деган ибора бор. Масалаларнинг қайси бирини олиб қараманг, ниҳоятда долзарб, чирсиллаб турган муаммолардир. Биронтасиниям эртага қолдириб бўлмайди. «Деҳқон (фермер) хўжалиги тўғрисидаги қонун лойиҳасини олайлик. Аслида бундай қонун бизда аллақачон қабул қилиниши керак эди. Чунки бу ҳужжат тақдири деҳқончилик билан боғланган ўзбек деган халқнинг турмуш шароити, айтиш мумкинки, ҳаёт-мамоти билан боғлиқ. Ёки, мана «Ўзбекистон Республикаси фуқаролиги тўғрисидаги қонун лойиҳаси. Ҳозир бу муаммо собиқ СССР таркибидаги республикалар фуқароларининггина эмас, балки тақдир тақозоси билан чет элларда, Ватандан йироқда истиқомат қилаётган миллионлаб миллатдош, юртдошларимизнинг ҳам юрагини орзиқтириб турибди. Қолган масалалар ҳам шундай.

Хуллас, мустақил республикамизнинг қадамлари янада дадил ва мустақил бўлишида кун тартибидаги барча қонунларнинг аҳамияти катта.

Биз ана шундай, ниҳоятда муҳим ҳужжатларнинг зуваласи пишиқ, умри боқий бўлиб дунё юзини кўришини истаймиз.

Абдуқаҳҳор АБДУСАМАТОВ,
Бағдод райони ҳокими.

Қадрини билган қаддини тиклагай

ЮРАК БИЛАН КЎРИБ ТУРИБМАН

ТАРИХГА назар ташласак, ўтган асрнинг охирларида мустамлакачиликнинг зарарли оқибатлари натижасида ўлкамизда турли касалликлар қатори кўз касалликлари билан оғриганлар кўп бўлган. Чор ҳукумати кўзи ожизлар, ногиронлар турмуш шароити ҳақида қайғурмас, улар кўздан ҳам, барча инсоний ҳуқуқлардан ҳам маҳрум эдилар. Аммо саховатли халқ, ҳамюртлари уларга марҳамат кўрсатардилар. 1888 йилда Туркистон аҳли донишлари ташаббуси билан кўрларга васийлик қилувчи «идораи хайрия» ташкилоти тузилди. Ва кўзи ожизларга бироз бўлса-да ёрдам бериш, текин тиббий хизмат кўрсатишга эришилди. Уларга хайр-эҳсонлар йиғиш йўлга қўйилди.

Бундан олтмиш йил муқаддам бобокалонларимиз Тошкентда Асака кўчасида кўзи ожизлар жамиятини тузиш ва унинг биринчи қурултойини чақириш учун йиғилганлар. Шундан кейин кундан-кун уларни фойдали меҳнатга жалб этиш, ўзларини тўлақонли инсон ҳис қилишлари учун шарт-шароитлар яратила бошланди. Бунда кўпроқ ирода сабр-матонат ёрдам берди. Улар ишлай олишларини, ўқий олишларини исбот қилдилар. Ҳаётнинг ситамларини маълум даражада унутиб, фойдали меҳнат билан машғул бўлдилар. Кўзи ожиз киши ҳам ҳар тонгни қувониб қаршн олади. У бозорга тиланчилик қилиш учун эмас, корхонада меҳнат қилишга шошилади. Халқ эҳтиёжлари учун маҳсулотлар ишлаб чиқаришда минглаб машина ва механизмлар, ускуналар уларнинг қўлида. Улар орасидан юзлаб олимлар, шоирлар, ишлаб чиқариш илғорлари, ажойиб раҳбарлар етишиб чиқди.

Яқинда Ўзбекистон кўзи ожизлар жамиятининг 60 йиллик тантаналари бўлиб ўтди. Унда Хитой Халқ Республикасидан, Озарбайжон, Қозоғистон, Молдова республикаларидан вакиллар қатнашди.

Мовароуннаҳр мусулмонлари диний идораси ходими Муҳаммад Латиф Жуман Олим ўғли Убайдулло қори қуръон тиловат қилиб, уларнинг ишларида ривож тилади, кишиларни савоб ишларга ундади.

Ўзбекистон кўзи ожизлар жамияти бошқарувининг раиси Исоқжон Усубжонов билан суҳбатлашганимда ўз ҳаёти ҳақида шуларни гапириб берди:

— Биз кўзи ожизларни ота-оналар, халқимиз, ҳукуматимиз жуда аяйди. Бошқача қилиб айтганда, бизнинг ноёб қобилиятимизга унчалик ишонмайдилар. Унга минглаб мисоллар келтириш мумкин. Мен кўзи ожизлар интернатининг еттинчи синфини тугатиб, Намангандаги 5-кечки соғломлар мактабига ўқишга келдим. Ўқий олишимга ишонмадилар. Ўрта маълумотли бўлгач эса, институтга борсам ҳужжатларимни қабул қилишмади, кўкрагимдан итаришди. Лекин билимим ва қайсарлигим билан ўқидим. Мактабни медаль билан, олийгоҳни имтиёзли диплом билан тугалладим. Мени олийгоҳда дарс бериш учун қолишга таклиф қилишди. Лекин мен кўзи ожизларга ёрдам бериш ниятида ўқитувчи бўлиб ишладим. Мен кўзи ожизга уйланганман. Беш фарзандимизни ҳеч қайси соғлом кишидан қолишмайдиган қилиб тарбияладик. Турмуш ўртоғим овқатнинг барча турларини мазали қилиб тайёрлайди, тандирда ўзи нон ёпади. Игнадан ип ўтказиб, тикиш ишларини бажаради.

Исоқжон аканинг бу гапларини эшитиб, ҳам ҳайратга тушасан, ҳам қувонасан. Унинг ҳикоя қилишича, бир вақтлар кўзи ожизлар меҳнат қиладиган корхоналарнинг ҳаммаси йилига 162 минг сўмлик маҳсулот ишлаб чиқарар эди. Шу йилнинг ўзида эса 400 миллион сўмлик маҳсулот ишлаб чиқарилади. Айни пайтда, жамиятга қарашли 56 та йирик корхона ва шунингдек, туманларда 52 та филиаллар мавжуд. Бу муассасаларда халқ хўжалигининг мингдан ортиқ турдаги маҳсулотлари ишлаб чиқарилади.

Кўзи ожизларни жамият аъзолигига жалб этиш, ҳисобга олиш борасида катта ишлар қилинган, 24 минг 860 ҳисобга олинган кишидан 23 минг 500 нафари жамиятга аъзо қилинган. 7 мингдан ортиқ кишилар жамият корхоналарида иш билан банд. Деярли ҳамма корхоналар турар-жой биноларига эга. Жамиятнинг аъзоларини мева-сабзавотлар билан таъминлаш учун 70 гектарлик ёрдамчи хўжалик ташкил этилган. Ёзиш ва ўқишни ўргатиш, соғломлаштириш ишларини олиб бориш, спорт тўгараклари, бадиий ҳаваскорлик тўгараклари иш яхши йўлга қўйилган. Ҳозирги кунда бадиий ҳаваскорлик тўгаракларининг сони 85 тага етди. Шуниси қувончлики, жамият аъзоларининг 6 таси спорт устаси, 28 таси спорт усталигига номзод, ҳамда 68 нафар биринчи разрядли спортчилар бор.

Пайғамбаримиз ҳадисларида кимки кўзи ожиз кишини етаклаб қирқ қадам юрса жаннатга киради дейилган. Айни кунларда кўзи ожизларни ижтимоий ҳимоялаш, уларга ёрдам бериш қай аҳволда? Ўзбекистон Президенти Ислом Каримов Олий минбардан туриб ногиронларни ўз паноҳимга оламан, деб савоб ишга қўл урган эди. Шундан сўнг кўзи ожизлар жамиятига уларнинг турмуш шароитларини яхшилаш учун 30 миллион сўм пул ажратилди. Жамият 50 йиллик тўйини нишонлаётган пайтда Сурхондарё вилоят жамияти раиси Қудрат Ҳамзаев билан суҳбатлашдим. У кишн кўзи ожизлар турмуш тарзини яхшилаш учун чора тадбирлар ишлаб чиқилмаётгани ҳақида куйиниб гапирди.

— Вилоят ҳокимининг қабулига кириш учун тўрт кун навбат кутдик. Лекин у киши бизни барибир қабул қилмади. Тўғрисини айтганда, эътибор замон даражасида эмас. Агар бизларга тўла шароит яратилганда эди, истеъдодлар тўла намоён бўларди. Шундай кўзи ожизлар борки, улар радио, телевизор, магнитафонларни қисмларга ажратиб, ўзлари тузатиб оладилар, Фақат, бизларга озгина эътибор керак.

Урганч ўқув ишлаб чиқариш комбинати директори Комил Азизов билан суҳбатлашганимда уларга яхши шарт-шароитлар яратиб берилганлиги, меҳнат қилиш учун барча имкониятлар мавжудлиги ҳақида сўзлади. 20 гектар ер берилибди. Яна 12 гектар майдон деҳқончилик қилиш учун ажратиб бериладиган бўлибди. У ўзларига кўрсатилаётган эътибордан қувониб гапирди.

Кўзи ожизлар жамиятини хўжалик, иқтисодий жиҳатдан мустаҳкамлаш, молиявий соҳада бақувват бўлишини таъминлаш керак. Шундагина улар мурувват истаб бировларга ялинмайдилар, ўз меҳнатлари билан халққа, ватанга хизмат қиладилар.

О. РАҲИМОВ,
«Халқ сўзи» мухбири.

ЎЗБЕКИСТОН—МАЛАЙЗИЯ: ИҚТИСОДИЙ СОҲАДАГИ ҲАМКОРЛИК

Ўзбекистон Президенти Ислом Каримов Малайзияга ташрифи чоғида Осиёдаги икки мамлакат ўртасида иқтисодий соҳада, жумладан банк тизимини ривожлантиришда кенг кўламли ҳамкорлик бошлашни таклиф қилди. Президентнинг Малайзияга ташрифи 21 июнь куни тугади.

Малайзия Ташқи ишлар вазири Абдулла Аҳмад Бадави (у расмий дўстлик ташрифи билан яқинда Ўзбекистонда бўлган эди)нинг оммавий-ахборот воситалари вакилларига маълум қилишича, Ислом Каримов мамлакат. Бош вазири Махатхир Муҳаммад билан музокараларда бу масалани батафсил муҳокама қилди.

Ислом Каримовнинг Малайзияга давлат ташрифи чоғида Ўзбекистон билан шу мамлакат ўртасида, иқтисодий, илмий ва маданий ҳамкорлик тўғрисидаги битим имзоланди. Нефть ва газ конларини ўзлаштиришда, бу энергия манбаларини қазиб чиқаришни кўпайтиришда республикамизга ёрдам бериш имкониятлари атрофлича муҳокама қилинди.

Бошқа соҳаларда ўзаро манфаатли ҳамкорликка доир бир қанча масалалар ҳам муҳокама қилинди.

(ЎзА).

И. А. КАРИМОВ — ИНДОНЕЗИЯДА

Ўзбекистон Республикасининг Президенти Ислом Каримов 22 июнь куни Индонезияга келди. Шу мамлакатга келиш билан унинг Осиё—Тинч океани минтақаси мамлакатлари бўйлаб сафари ниҳоясига етади, сафар чоғида у ҳозиргача Корея Республикаси ва Малайзия раҳбарлари билан давлатлараро музокаралар олиб борди.

Ислом Каримовнинг Индонезия Президенти Сухарто, вице-президент Судармоно билан музокаралари унинг Индонезияга ташрифи режаларига муҳим ўрин тутади. Ҳамкорлик тўғрисидаги ҳукуматлараро шартнома, Ўзбекистон билан Индонезия ўртасида дипломатия муносабатлари ўрнатиш тўғрисида битим имзоланиши кутилмоқда.

Ўзбекистон Республикасининг бошлиғи таниқли ишбилармонлар ва молия арбоблари билан учрашади, Индонезия савдо-саноат палатаси раҳбарлари, шу мамлакат сармояларни сарфлашни мувофиқлаштириш бюроси раҳбарлари билан музокаралар олиб боради. Йирик саноат корхоналарига бориш назарда тутилган.

Ислом Каримов диндорларнинг турмуши билан ҳам танишади. Индонезияда динга ишонувчиларнинг мутлақ кўпчилиги мусулмонлардир. Ташриф режасида Ўзбекистон Президентининг мамлакатдаги энг катта Истиқлол мачитига бориши кўзда тутилган.

Маҳаллий сиёсатчилар ва оммавий ахборот воситалари Индонезия билан Ўзбекистоннинг ҳамкорлиги ўзаро манфаатли ва истиқболли, деб ҳисобламоқдалар.

(ЎзА).

• *Депутатлик ҳаловат эмас*

«РАҲБАРМИСАН, ОДАМЛАРНИ ЎЙЛА»

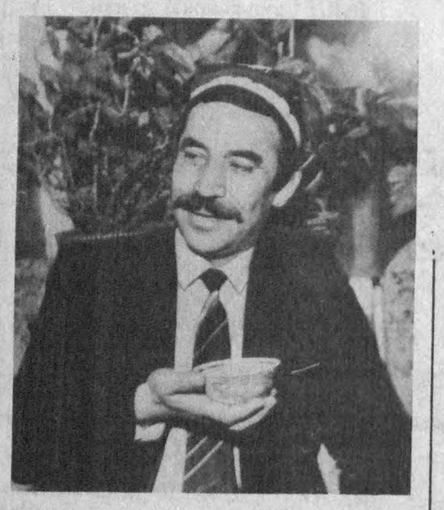

Косонсой шойи тўқиш фабрикаси бош директори, Ўзбекистон халқ ноиби Файзулла Акрамов билан суҳбатлашиш истагида эдим. Ишхонасига уч-тўрт бор келишим беҳуда кетди. Гоҳ пойтахтда — анжуманда эканлигини, гоҳ хом ашё масаласини ҳал этгани Россияга жўнаб кетганини айтишади. Сўнгги сафарим эса унинг косонсойликларнинг муаммоларини ҳал қилиш учун елиб-югуриб юрган кезларига тўғри келди.

Сайловолди учрашувларида одамлар дарди, эл-юрт муаммоси тўғрисида нималар айтилмаганди, дейсиз. Шулардан энг муҳимлари, зарурлари биринчи ўринга сурилди. Косонсой шаҳрида аҳоли зич, ҳар оилада бир этакдан бола бор. Демак, боғча керак. 140 ўринли болалар муассасаси қурилиши режалаштирилган эди. Бир йўла 280 ўринли боғча қурилди.

Маориф, маданият, соғлиқни сақлаш, қишлоқ хўжалиги ходимлари билан бўлган учрашувларда бир фикрни қайта-қайта таъкидлашди: «Фақат ишлашни биламиз, дам олишни ҳам ўрганайлик». Бу жуда тўғри фикр.

Кўп йиллар аввал бу масалаларга эътибор катта эди. Сўнгги пайтларда аҳамият сусайди. Дам олиш жойларига одамлар вақт топиб чиқолмай қолишди. Оқибатда борлари ҳам йўқ бўлди. Бу мақсадлар учун баҳаво Мух ҳудуди танланди. У ерда 200 ўринли санаторий қуриб битказилди.

Файзулла Акрамов ҳаётни шундай тушунади: каттами-кичикми жамоага бош эканмиз, уларга ғамхўрлик кўрсатишни ҳам ўрнига қўйишимиз керак. Раҳбармисан, одамларга кўнгилдагидай иш, меҳнатига яраша ҳақ топиб бер, шароитни яхшила. Ўзига яна нима керак бўлса, меҳнати орқали топиб олаверади. Аммо гоҳида шуни ҳам унутамиз...

— 247-сайлов мавзеингизда шунинг учун ҳам қўшимча ишчи ўринлари яратилибди-да.

— Ҳа, кейинги икки йил ичида фабриканинг саккизта филиали қурилди. Унинг ҳар бирида 100—250 нафардан одам ишлайди.

Депутатнинг айтишига қараганда йўлдош корхоналар қўшни Чуст ҳамда Поп ноҳияларида ҳам қурилибди. Варзин, Чодак қишлоқларида корхона филиаллари илгарироқ иш бошлаган.

Хом ашё беҳад қимматлашгани сабабли атласнинг нархи «аждаҳонинг оғзи»га етиб қолди. Шу туфайли талаб озайди. Энди момиқ сочиқ ишлаб чиқариш йўлга қўйилди. Фабрикани такомиллашган технологияли қўшма корхонага айлантириш мақсадида Олмония ва Италия билан ҳамкорлик қилиш ҳаракатлари бошланди. Шунингдек, Кампиртўда даҳасида ҳам пиллани қайта ишлайдиган корхона қуриш режалаштирилган. Агар ҳар икки корхона ишга солиб юборилса 6 минг одам фойдали меҳнатга тортилади. Йилига қарийб бир миллиард сўмлик маҳсулот ишлаб чиқарилади.

Директор районнинг «оғриқ нуқталари»ни яхши англайди. Шунинг учун ишсизлар кўп бўлган Хумхона, Кампиртўда ҳамда Тошқўрғон даҳаларида янги цехлар очишни режалаштирган. Айни кунларда Чустнинг Варзин қишлоғи ҳудудида 140 ўринли боғча, Хумхонада эса ўрта мактаб учун бино бунёд этиляпти. Бинолар йил охиригача битказилади.

Депутат бош бўлган атласчилар жамоаси турмуш кечириш оғир бўлган кишиларга камарбасталикни ҳам ўрнига қўймоқда. Ўтган йили хайрия ишларига 1 миллион сўм ёрдам пули ўтказишди. Марказий шифохонанинг болалар касалликлари бўлими ва туғруқхона тўла таъмирланди. Шаҳар марказидаги Гулистон, Энгельс, Тельман номли маҳаллаларга газ ва сув қувурлари ётқизилди.

Раҳбарнинг, корхона ишчиларининг руҳи тетик. Улар янги цехлар қувватига, янги турдаги маҳсулот чиқаришга умид қилиб ишлашаяпти. Фабрикадаги уч минг ишчини, уларнинг оиласини боқиш, болалар боғчаларини ушлаб туриш учун йилига уч миллион сўмдан ортиқ, санаторий-профилакторий учун икки миллион, пионерлар лагерлари учун 0,5 миллион сўм сарф-харажат талаб қилинади. Бу ишларни уддалашда ўз ҳаловатини билмаган депутатга омад тилаймиз.

Раҳимжон ИРИСОВ,
«Халқ сўзи» мухбири.

ШАҲАР ТРАНСПОРТИ МУАММОЛАРИ

Ўзбекистон аҳолиси бозор иқтисодиётига ўтишнинг муҳим ва айни пайтда машаққатли палласини бошидан кечирмоқда. Муҳими шундаки, бозор иқтисодиёти бирдан-бир тўғри йўл эканлигини жаҳон мамлакатлари тажрибаси яққол кўрсатиб турибди. Машаққатлиси эса тўғри йўлдан юриш осон эмас экан. Биз ҳаёлий бир жамият эмас, балки ҳисоб китобли, даромад билан харажат мутаносиблигига асосланган ва айни вақтда инсон яшаши учун қулай бўлган жамият қуришни мақсад қилиб қўйганмиз. Бу йўлдан қайтиш йўқ, буни ҳамма яхши тушунади.

Бозор иқтисодиётининг қонун-қоидаси бўйича ҳар бир хизмат ёки маҳсулот унга сарфланган харажатни тўла қоплаб, шу иш билан шуғулланадиган корхонага озми-кўпми даромад келтириши керак, бўлмаса корхона синади.

Бу борада биз бир мавзу устида тўхталиб ўтмоқчимиз. У ҳам бўлса шаҳар транспорти билан боғлиқ бўлган муаммолардир.

Сўнгги пайтда собиқ Иттифоқ республикаларидан келтирилаётган транспорт воситалари: автобус, метро вагони, троллейбус, трамвайларнинг нархи бир неча баробар ошди. Аниқроғи: битта автобуснинг баҳоси 24 баробар, такси машинасиники эса 81 баробар, бензин — 42 баробар, 1 киловатт электр қуввати 3,7 баробар, 1 дона автомобиль шинаси 21 ярим баробар ошди. Шу сабабли ҳозир бир фуқарони ташиш учун автобус, трамвай, троллейбус ёки метродаги ўртача харажат 2 сўм 64 тийинни ташкил қилмоқда. Хўш, шаҳар транспортида янги баҳолар жорий этилгандан сўнг шундай миқдорда ҳақ тўлаймизми-йўқми?

Республика ҳукумати бу масалани кўриб чиқиб, барча шаҳар транспорт турларидан фойдаланиш ҳақини бир хил— 1 сўм қилиб белгилади. Бу пул транспортга кетадиган сарф-харажатни қопламайди. Ҳар бир фуқаронинг ҳар гал транспортдан фойдалангани учун давлат бюджетидан яна 1 сўм 64 тийиндан маблағ ажратилади, бўлмаса шаҳар транспорти тўхтаб қолади.

Шаҳар атрофига қатнайдиган транспорт хизматидан фойдаланиш нархи 3,3 баробар оширилди.

Енгил ва маршрутли таксиларда юриш ҳамда аҳолига транспорт хизмати кўрсатиш эркин нархга ўтказилади. Фуқароларнинг манфаати кўзланган ҳолда транспортнинг бу хилидан фойдаланадиган корхоналарнинг рентабеллиги эса 30 фоиздан ошмаслиги қайд этилди.

Россия ва бошқа давлатлар ўзларида ишлаб чиқарилаётган маҳсулотларга эркин нархлар қўймоқда. Бу бозор иқтисодиётига ўтиш жараёнини тезлаштиргани ҳолда аҳоли турмуш даражасини оғирлаштираяпти. Лекин бошқа илож йўқ. Шуни таъкидлаш лозимки, бу узоққа чўзилмайди. Россия Президенти ва иқтисодчиларнинг ҳисоб-китобига кўра бу ҳол ярим ёки бир йил давом этиши мумкин. Шундан сўнг барқарорланиш жараёни бошланиб, нарх-наво пасаяди.

Мавзуга қайтиб, яна шуни айтиш керакки, шаҳар транспортидан фойдаланиш баҳоси 1 сўм бўлганда ҳам унга кетаётган харажатларнинг атиги 65,1 фоизи қопланади, холос. Давлат бюджетидан бу мақсадлар учун йилига яна бир ярим миллиард сўм дотация ажратилади.

Шуни алоҳида таъкидлаш лозимки, илгари имтиёзларга эга бўлган уруш қатнашчилари, байналмилалчи жангчилар, талабалар ва ўқувчилар ҳамда фуқаролар айрим бошқа табақаларининг транспортдан бепул ёки имтиёзли фойдаланиш ҳуқуқлари сақланиб қолади. Республика ҳукумати шу мақсадлар учун 217,3 миллион сўм маблағ ажратишни кўзда тутмоқда.

Ўзбекистон Вазирлар маҳкамасининг матбуот шўъбаси.

• *Индонезия—Ўзбекистон*

БИЗНИ ЧОРЛАГАН ДИЁР

Индонезиянинг Ўрта Осиё минтақаси, айниқса, Ўзбекистонга бўлган қизиқиши ва интилишлари билан кенг омма ҳали яхши таниш эмас.

Айни пайтда нафақат мамлакатимиз, балки жаҳон миқёсида ҳам туб ўзгаришлар юз бермоқда. Бу халқаро жараёнлар барча давлатларнинг ички ва ташқи сиёсатига таъсир кўрсатмасдан қолмайди. Ўз навбатида Жануби Шарқий Осиёда «кучли марказ» нуфузини қўлга киритиш учун интилаётган Индонезия ҳам бу жараёнлардан четда қолаётгани йўқ.

Ҳозирги халқаро воқеаларнинг энг умумий тарздаги таҳлили шундан иборатки, Европа ҳамжамияти гуруҳига кирувчи давлатлар 1992 йили «ягона Европа бозори»ни вужудга келтиришга ҳаракат қилмоқдалар. Бу ҳамкорлик гуруҳига Шарқий Европадаги собиқ социалистик мамлакатлар ва Болтиқбўйи давлатлари, ҳамда Мустақил Давлатлар Ҳамдўстлигига кирувчи славян давлатлари ҳам киришга интилмоқдалар. Бу жараёнлар ўзининг амалий ниҳоясига етказилса, Атлантикадан Уралгача бўлган ҳудудда «ягона Европа доираси» вужудга келади. Ўз-ўзидан равшанки, бу давлатлар билан иқтисодий соҳада рақобатлашиш ҳийла мураккаблашади.

Юз бераётган жараёнларни эътибор билан кузатаётган Жануби Шарқий Осиё давлатлари, хусусан Индонезия учун ўзаро фойдали ва қулай имконият Ўрта Осиё минтақаси билан иқтисодий алоқаларни кенгайтиришдан иборат. Аста-секин собиқ иттифоқнинг бошқа давлатлари билан ҳам ана шундай алоқалар кенг йўлга қўйилади. Шу билан уларга «ягона Европа бозори»га чиқиш учун ишончли йўл очилади.

Жануби Шарқий Осиё давлатларининг Ўрта Осиё минтақасига интилишига сабаб бўлаётган омиллардан яна бири Россия билан Америка Қўшма Штатларининг ўзаро яқинлашуви ва ана шу негизда ҳар икки давлатнинг биргаликда Осиё — Тинч океан ҳавзасидаги ҳарбий иштирокини қисқартириш учун қилаётган саъй-ҳаракатларидир. Чунки уларнинг бу интилиши Осиё — Тинч океан ҳавзасида «совуқ уруш» йилларида вужудга келган ҳарбий мувозанатни кескин ўзгартириб, бу минтақада Япония, Хитой, Ҳиндистон ёки Австралиянинг ҳарбий иштирокини кучайтиради. Бу эса Жануби Шарқий Осиё мамлакатлари, хусусан АСЕАН гуруҳига кирувчи давлатлар ўртасида «кучли марказ» нуфузи учун ҳаракат қилаётган Индонезия манфаатларига мос келмайди. Шу боис Индонезия ўзининг иқтисодий ва ҳарбий қудратини янада мустаҳкамлашга интилиши, ташқи бозор ва иқтисодий алоқаларни кенгайтиришга асосий эътибор бериши табиийдир. Бу соҳада дастлабки амалий қадамлар қўйилмоқда. Чунончи, 1989 йил сентябрь ойидаги Индонезия Президенти Сухартонинг жумҳуриятимизга ташрифи давомида Ўзбекистон ва Индонезия ўртасида савдо-сотиқ, иқтисодий, илмий-техник ва маданий соҳаларда бевосита алоқалар ўрнатиш тўғрисида келишиб олинди. Бу алоқалар Ўзбекистон жумҳурияти Олий Кенгаши вакилларининг 1990 йил январь ойида Жакартага сафари муносабати билан янада мустаҳкамланди. Сафар давомида икки томонлама ҳамкорликни мустаҳкамлаш, жумладан, диний ва маданий ташкилотларнинг алоқаларини ривожлантириш, индонезиялик мусулмонларнинг ҳаж қилишини ташкил этишда Аэрофлот хизматидан фойдаланиш масалалари келишиб олинди. Энг муҳими, бу алоқаларни кенгайтиришга Индонезия ва Жануби Шарқий Осиё давлатларидаги бошқа сармоядор ва ишбилармонлар қизиқиш билан қарамоқдалар. Бунинг боиси минтақада уларни жалб этадиган айрим моддий ва маънавий шарт-шароитларнинг мавжудлиги, қолганларини эса яратиш имконияти борлигидир. Бу ўринда шуни қайд этиш лозимки, ўз маблағини чет эл иқтисодиётига сарфлашни истаган ҳар бир ишбилармон, биринчидан, ўзини қутилмаган меҳмон сифатида қабул қилинишини хоҳламайди. Иккинчидан, арзон ва малакали ишчи кучи ҳамда хом ашёнинг мавжудлигини, учинчидан, талаб даражасида ривожланган иқтисодиёт тармоқларининг етарлилиги ёки уни қуриш имкониятлари бўлишини, тўртинчидан, барқарор сиёсий вазият, мулкчилик ва инвестиция ҳақидаги қатъий қонунларнинг мавжуд бўлишини, бешинчидан, имтиёзли солиқлар ёки дастлабки йилларда солиқдан озод этиш имкониятлари бўлишлиги ва бошқа шу каби қулайликлар яратилганлигини ҳисобга олади. Барча сармоядор ва ишбилармонларга хос бўлган юқоридаги талабларни чуқурроқ ўрганмай ва ҳисобга олмай туриб чет эл маблағини жумҳурият иқтисодига киришига кенг йўл очиш мушкул.

Индонезиянинг Ўрта Осиё минтақасига нисбатан бўлган интилишлари ва унинг Жануби Шарқий Осиёда тутган ўрнини ҳисобга олган ҳолда жумҳуриятимизнинг Жакартада ваколатхонаси ёки савдо вакиллиги бўлиши, фикримизча, бу минтақадаги давлатлар билан бўладиган алоқаларимизни мувофиқлаштириб, янада кенгайтириш учун хизмат қилади!

Шу билан бирга жумҳуриятимизнинг халқаро миқёсдаги алоқалари кенгаётган бугунги кунда бу соҳадаги бутун фаолият «иқтисодий дипломатия»га қаратилмоғи лозим. Бу эса жумҳурият Ташқи ишлар вазирлигига катта масъулият юклаши табиий. Шу боисдан, бу вазирлик қошида бозор иқтисодиёти ва халқаро жараёнларни чуқур тушунадиган, таҳлил этиб, амалий таклифлар бера оладиган мутахассислардан иборат мустақил фаолият кўрсатадиган гуруҳ ташкил этилса мақсадга мувофиқ бўларди. Ўйлаймизки, бу гуруҳ жумҳуриятимизнинг мустақиллик сари ташлаётган қадамлари дадил ва салмоқли бўлишига хизмат қилади.

Баҳриддин ТАЛАПОВ.

Риштон районидаги М. Топиболдиев номли колхозлараро санаторий-профилакторий 1979 йили ишга тушган эди. Шундан буён бу ерда 20 мингдан ортиқ киши дам олди, соғлиғини тиклади. Айни пайтда бу ерда яна 300 ўринли дам олиш комплекси қурилмоқда. Комплексни тиклаш ишларини «Ўзагроқурилиш»га қарашли 3-трестнинг 78-хўжаликлараро кўчма механизациялашган колоннаси бунёдкорлари амалга оширмоқдалар.

СУРАТДА: Санаторий-профилакторий бош врачи Аҳмадхўжа Охунжонов пардозловчи-қурувчилар бригадаси бошлиғи Ҳошимжон Фозилов ва ишчи Ҳалимжон Раззоқов билан навбатдаги ишлар хусусида суҳбатлашмоқда.

Т. ҲАМРОҚУЛОВ олган сурат.

• *Чалажон Орол фарёди*

ТАБИАТНИНГ ДАҲШАТЛИ ЎЧИ

ДЕНГИЗИМИЗ ФОЖИАСИ, УНИНГ САБАБЛАРИ ВА ОҚИБАТЛАРИ ТЎҒРИСИДА КЎП ГАПИРИЛДИ. АММО УНИНГ ҚУРИШИ, ОРОЛБЎЙИ МИНТАҚАСИНИНГ ЧЎЛГА АЙЛАНИШИ, ЕРЛАРНИНГ ШЎРЛАНИШИ, АҲОЛИ САЛОМАТЛИГИНИНГ ЕМОНЛАШУВИ ДАВОМ ЭТМОҚДА.

Бу фақатгина Ўрта Осиё ва Қозоғистон минтақаси марказидаги катта бир денгизнинг қуриб кетиши ёки ундаги барча тирик мавжудотларнинг қирилиб йўқ бўлишигина эмас, шу минтақада яшаётган миллион-миллион кишиларнинг фожиасига айланди. Жон талвасасида ётган денгиз ўзи билан бирга бутун Ўрта Осиёни домига тортиб, ҳалок қилиши муқаррар бўлиб қолди.

Денгиз иккига бўлинди. 1961 йилга нисбатан унинг сатҳи 16 метрга пасайди. Шўрлик даражаси уч марта ошди. Балиқлар қирилиб кетди. Оқибат, ҳар йили денгиздан овланадиган 40 минг тоннадан ортиқ Орол балиғидан маҳрум бўлдик.

Минтақадаги энг йирик корхоналар бўлмиш Мўйноқ ва Орол балиқ комбинатлари ишчиларини қисман бўлса-да банд этиш мақсадида дунё океаналаридан овланган балиқларни ташиб келтирилмоқда. Ҳар бири миллион-миллион сўм турадиган денгиз кемалари қирда қолиб кетди. Минглаб балиқчилар касбкорини, маконини ўзгартиришга мажбур бўлдилар.

Амударё ва Сирдарё дельтаси ва Орол денгизининг қуриган қисми ҳисобига катта чўл пайдо белди. У Қизилқум ва Қорақумга ҳеч ўхшамайди — тупроғи шўр, ўсимликлари жуда оз, умуман, биронта гиёҳ ўсмайдиган катта-катта кўламдаги майдонлар. Бу чўлнинг хўжайини шамол. У кечаю-кундуз тинмай гувиллаб ишлаб, тупроқни кавлаб тузини, чангини ажратади, тўзонли бўронлар пайдо қилади.

Олимларнинг ҳисоб китобларига қараганда, Оролнинг қуриган қисмидан кўтариладиган тузли чангнинг миқдори йилига 100—140 миллион тоннани ташкил қилар экан. Бунинг асосий қисми қор ва ёмғирга қўшилиб, Орол минтақаси районларига ёғади. Айниқса, кучли чанг-тўзонли довулдан кейин ёмғир ёғиб қолгудай бўлса, тупроқнинг усти оппоқ қордек туз билан қопланади. Эндигина ниш урган ёш майсаларнинг «томоғидан бўғиб» ўлдиради. Ўсимликларнинг барг ва гул-ғунчаларини қуйдириб жароҳатлайди.

Бошқача қилиб айтганда, Оролнинг чанги минтақа ниҳоятларининг пойдевори, ўсимликларига, одамларига зиён етказибгина қолмасдан, халқ хўжалигимизнинг илдизларини ҳам кемираётир.

Бу ҳали масаланинг бир қирраси. Унинг янада фожиалироқ томони шуки, Орол денгизи Амударё ва Сирдарё сувида эриган тузларни қабул қилиб турар эди. Унинг миқдори бир пайтлар йилига 21—23 миллион тоннага етар эди. Ҳозирги кунда эса бу дарёлар сувидаги тузларнинг миқдори бир йилда 100 млн. тонна атрофида деб ҳисобланмоқда.

Сир ва Жайҳунга оқизилаётган зах ва оқава сувларнинг миқдори ҳам йилига 21—23 миллиард кубметрни ташкил қиларкан. Бу Зарафшон каби 4—5 та катта дарёнинг сувига тенгдир.

Қиш, баҳор ойларида дарё сувининг 50—60 фоизи зах ва оқава сувлардан иборат бўлади ва бир литр сувда эриган тузларнинг миқдори 2—3 граммга етади. Бу сув ичиш у ёқда турсин экиларни суғоришга ҳам ярамайди.

Ва ниҳоят, Қорақалпоғистон, Хоразм ва Тошҳовузда Амударёдан бошқа сув манбаи йўқ. Уларнинг аҳолиси 1970-йиллардан бошлаб тоза сувни кўрмайди. Ёш авлод соф сув нималигини билмай вояга етаяпти. Умрида бирон марта тўйиб тоза сув ичмаган авлоднинг тақдири нима бўлади, уларнинг бола-чақаларининг-чи?

Хўш, Амударё ва Сирдарё сувида эриган 100 млн. тонна туз қаёққа кетяпти? Уларнинг жуда оз қисми дарё, коллектор сувлари сифатида Оролга тушаётир, холос. Асосий қисми эса суғориладиган майдонларда, инсонлар, ҳайвон ва ўсимликлар организмларида йиғилмоқда. Бу икки дарёдан суғориладиган ерларнинг ҳар гектарига сув билан тушаётган тузларнинг миқдори йилига 10—13 тоннани ташкил қилади. Қорақалпоғистон, Хоразм ва Тошҳовуз вилоятларида эса бу кўрсатгич 20—30 тонна, шолипояларда эса 40—50 тоннага тўғри келади.

Аҳвол шундай давом этаверса яна 10—15 йилдан кейин барча суғориладиган ерларни туз босиши муқаррар. Бу оғир мусибат эмасми?

Ҳозирнинг ўзидаёқ суғориладиган ерларнинг Ўзбекистонда 60 фоизини, Туркманистонда 80 фоизини шўр босган. Қорақалпоғистонда суғориб экиладиган ерлар тўлиқ шўрланган. Шу сабабдан экинларнинг ҳосилдорлиги ўсмаяпти.

Суғориладиган майдонлар 1961 йилга нисбатан Ўзбекистонда ва Тожикистонда 1,5, Қозоғистонда 1,7, Туркманистонда 2,4 маротаба ўсди. Шу вақт ичида қишлоқ хўжалигининг ишлаб чиқариш фондлари 5—7 тракторлар сони 3,2, энергетик қуввати 6 баробар кўпайди. Пахта ҳосилдорлиги эса 1960—1970 йиллар даражасида қолди.

Бу икки дарёнинг юқори қисмида жойлашган вилоятлар дарё сувини қанча кўп истеъмол қилсалар, экин майдонлари шунчалик тез шўрланади. Оқибат уларнинг бошига Орол минтақасидек офат тезроқ тушади.

Шу боисдан Амударё ва Сирдарё сувини уларнинг юқори қисмидаги районларда тўлиқ фойдаланиб, қуйи қисмидаги районлар ерларини Сибир дарёлари суви билан суғориш ғояси хатодан ҳоли эмас, деган фикрга келиш мумкин. Бу ғоя, табиат бизнинг диёримизни яратганда тоғларни, дарёларни ва Оролни бирга яратганлигини унчалик эътиборга олмайди.

Аслида Аму ва Сир Оролсиз, Орол эса бу дарёларсиз яшай олмайди. Сибир дарёларидан эса фақатгина қушимча сув манбаи сифатида фойдаланиш мумкин.

Экологик вазият шунчалик жиддий бўлиб турган бир пайтда янги ерларни очиш, суғориладиган майдонларни кенгайтириш, дарёлар сувини суғориш учун тўлиқ фойдаланиш тўғрисида чақириқлар тез-тез янграб турибди. Тобора ўсиб бораётган аҳолини тўйдириш, кийинтириш учун суғориб экиладиган ерларни кенгайтириш зарур эмиш. Наҳотки, янги ерларни ўзлаштириш фаровонликнинг ягона йўли бўлса? Шўр ерлардан юқори ҳосил олиб бўлмайдику, ахир!

Янги ерларни очиш, суғориладиган майдонларни кенгайтириш тўғрисидаги чақириқларни уч тоифа кишилардан эшитиш мумкин.

Биринчи тоифа кишилар тоза, соф виждонли асл деҳқонлардир. Улар Ўрта Осиё деҳқончилигини яхши биладилар. Лекин афсуски, улар Орол денгизининг қуриб кетиш оқибатларини тўлиқ тасаввур қилолмайдилар.

Иккинчи тоифа кишилар деҳқончилик асосларини билмайдилар. Сув бўлса бас пахта, шоли... ўсаверади деб фикр қиладилар.

Учинчи тоифа кишилар халқ хўжалигининг илмий асосда ривожланишидан манфаатдор эмаслар. Улар тор маҳкамачилик, маҳфий иқтисод учун хизмат қиладилар, катта пул эвазига тақир ерга кўприк қуриш, қум ичида ариқ ковлашга тайёрдирлар.

Мисол дейсизми? Марҳамат. Орол денгизининг қуриган Йўлбарс қўлтиғи (тигровой хвость) деган еридаги катта майдонда ариқлар қазилган, текислаш (планировка) ишлари амалга оширилган. Ҳозир у ерда тракторларнинг бузуқ қисмлари сочилиб ётибди. Бу қайси идоранинг иши, кимнинг лойиҳаси, қанча пул сарф бўлган? Аслида бу жойга итни боғлаб қўйсангиз турмайди. Аҳоли истиқомат қиладиган энг яқин жой бу ердан 60—120 км узоқликда. Чучук сув тугул ҳатто шўр сув ҳам йўқ. Бу ўта шўр ерларнинг бағрини тилиб, халқнинг миллионлаб сўмларини шамолга совуриш кимларга керак бўлди экан?

Аслида, дарёлар сувидан тўлиқ фойдаланиб деҳқончиликни ривожлантириш ҳақидаги нотўғри фикр дастлаб чоризм Ўрта Осиёни босиб олган пайтларда пайдо бўлди.

Ўша даврда фанда Осиё қуриб бораяпти, деган фикр ҳукмрон эди. Шу муносабат билан рус буржуазияси Ўрта Осиё қуриб бораётган бўлса, сармоя сарфлашга ҳожат борми, темир йўл, завод, фабрикалар, каналлар ўзини оқлай оладими деган масалани узил-кесил ҳал қилиши керак эди.

Академик А. И. Воейков 1908 йилда чоп қилинган «География ва климатология нуқтаи назаридан Каспий орти вилоятини суғориш» деган асарида Орол денгизи сувни бефойда буғлантиради, дарё сувларини тўлиқ равишда суғориш учун фойдаланиш зарур, денгизга фақатгина серсув йиллардагина ортиқча сув оқиши керак, шунга эришсак иқлимни кучли ўзгартирамиз деб ёзган эди.

Мана А. И. Воейков орзу қилган замонлар келди. Амударё ва Сирдарё сувн асосан суғориш учун ишлатилмоқда, денгизга фақатгина оз миқдорда дарё сувн тушиб турибди. Денгизимиз эса ўлиб бораяпти, ерлар шўрланди, яйловлардан қут-барака кўтарилди. Орололди минтақаси одамларининг 60—70 фоизи касал, гўдаклар ўлими жиҳатидан дунёда биринчи ўринларга кўтарилдик...

А. И. Воейков-ку Оролда бўлгани йўқ. У Туркистонда суғорма деҳқончилик катта истиқболга эга эканлигини, бу ер ўлкан хом ашё негизи бўлиши мумкинлигини исбот қилди... Рус буржуазиясига кераги ҳам ўша эди. Аммо шу ерда туғилиб, вояга етган кимсаларнинг «Орол қуриса қурийверсин, барча сув ресурслари суғоришга» дейишларини тушунолмай доғ бўласан киши.

Голландия Овруподаги кичик, лекин жуда тараққий этган давлатлардан биридир, аҳолиси 15 млн. киши, майдони эса Фарғона водийсидан фақатгина 1,6 маротаба катта. Қишлоқ хўжалигида фойдаланиладиган ери 2,2 млн. гектар, шундан 1,3 млн. гектари яйлов; деҳқончилик қилинадиган майдони эса 900 минг гектар ёки Ўзбекистоннинг суғориладиган майдонидан 4 маротаба кам.

Шундай бўлса-да, Голландия қишлоқ хўжалиги маҳсулотларини экспорт қилиш бўйича дунёда саккизинчи ўринда туради. 1988 йилда у бутун Россия Федерациясида етиштирилганидан кўпроқ пишлоқ сотган.

Тўғри, голландияликлар даражасига етиш учун кўп ўқиб, ўрганишимиз керак. Бунинг учун эса бизда имкониятларимиз етарли. Ўзбекистондаги, умумий майдони 4 млн. гектар бўлган суғориладиган ерларнинг самарадорлигини томорқа участкалари даражасига кўтара олсак, бемалол 50—60 миллион кишини озиқ-овқат, кийим-кечак билан тўлиқ таъминлаш мумкин бўлар эди. Суғориладиган ерлардан ташқари қанчадан-қанча лалмикор қир-адирларимиз, чўл ва тоғ яйловларимиз ҳам бор...

Мен умримнинг 20 йилини Орол муаммоси, денгиз қуриб кетишининг оқибатларини ўрганишга бағишладим. Шу масалага бағишлаб ўзбек, қорақалпоқ ва ўрис тилларида беш китоб ва 100 дан ортиқ мақолалар ёздим. 1976 йилдан бўён иттифоқда ўтказилган мазкур масалага доир илмий кенгашларда иштирок қилдим ва ўз фикрларимни билдирдим. Л. И. Брежнев, К. У. Черненко, Ўзбекистон ва Қорақалпоғистон раҳбариятига мурожаатномалар ёзишда иштирок қилдим. Ҳаттоки битта хатимизнинг мазмуни КПСС МК секретариатининг 1978 йил май ойидаги қарорига ҳам кирди. Ўшанда умид чироғи миттиллагандай бўлган эди.

Собиқ СССР Гидрометеорология давлат комитетининг раиси, ҳамюртимиз Ю. А. Израэль бошчилик қилган комиссия тузилганда, жумҳуриятимизга юқори даражадаги раҳбарлар бўлмиш М. С. Горбачев, В. П. Никонов, Е. К. Лигачевлар келиб Орол масаласи албатта ҳал бўлади деганларида умид учқунлари яна бир бор ялт этганди.

Собиқ СССР Олий Кенгаши Орол масаласига доир икки марта, иттифоқ ҳукумати икки марта қарор қабул қилди. Юздан ортиқ илмий кенгашлар, конференциялар, халқаро анжуманлар ўтказилди. Лекин Орол ҳамон қуриб бораяпти.

Аслини айтганда Орол денгизи ширин ёғғонга асосланган сохта байналмилалчиликнинг меваси бўлган миллий ва маҳаллий ҳудбинликнинг қурбони бўлди.

Хуллас, бир пайтлар Орол балиғининг ёғини ялаган кимсалардан кутган мурувватларимиз сароб бўлиб чиқди. Шоирнинг «Жонимдан ўзга ёру вафодор топмадим» деганидай ўз дардимизга ўзимиз қуймасак бўлмайди энди. Бас шундай экан, фурсатни қўлдан бермай маҳаллий ва миллий ҳудбинликларни йиғиштириб чалажон Оролнинг ташна лабларига оби ҳаёт элтиш пайидан бўлайлик. Бу борада Моваройнаҳр ва Қозоғистон раҳбарларининг учрашувларидан ҳам умид катта. Танаси бошқалар эса ҳеч қачон дард билган эмас.

Сапарбой ҚОБУЛОВ,
Орол илмий тадқиқот-координацион маркази лабораторияси мудири, биология фанлари доктори.

Ватандош

НИҲОЯТ, «ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ФУҚАРОЛИГИ ТЎҒРИСИДА»ГИ ҚОНУН ЛОЙИҲАСИ ЖУМҲУРИЯТИМИЗ ПАРЛАМЕНТИ ЎНИНЧИ СЕССИЯСИ КУН ТАРТИБИГА КИРИТИЛДИ. МИНГЛАБ, МИЛЛИОНЛАБ ИНСОНЛАР ТАҚДИРИ БИЛАН БОҒЛИҚ УШБУ ҲУЖЖАТ БЕНИҲОЯ ИНТИҚЛИК БИЛАН ҚУТИЛАЕТГАН ЭДИ. БУ ҚОНУНГА, АЙНИҚСА ВАТАНДАН ТАШҚАРИДА — ХОРИЖДА ЯШОВЧИ ЮРТДОШ-МИЛЛАТДОШЛАРИМИЗНИНГ КЎЗЛАРИ ТУРТ ЭДИ.

ИНШООЛЛО, МУРОДЛАР ҲОСИЛ БЎЛАДИГАН КУНЛАР ЯҚИН.

Саудия Арабистонида минглаб ватандошларимиз истиқомат қилишади. Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримов ушбу мамлакатга ташрифи давомида саудиялик ўзбеклар билан бир неча маротаба учрашиб, суҳбатлашди. Айниқса, Жидда шаҳридаги мулоқот юракларни жунбушга келтирди.

СУРАТДА: Жиддадаги ўша тарихий учрашувдан бир лавҳа.

А. ЖУРАБОЕВ олган сурат.

МУСТАҚИЛЛИКНИНГ МАШАҚҚАТЛИ ЙЎЛЛАРИ

МУХБИР: — Адашмасам, Ватанга илк бор келишинглар. Суҳбатимизни она юрт ҳақидаги илк таассуротларингиздан бошласак!..

Абдулла ҚУЁШ: — «Ташқаридан кузатган одамлар булар чет элда қийинчилик нималигини билмасдан, маза қилиб яшашган», деб ўйлашлари табиий. Аслида ундай эмас. Бошимизга тушган кунларни ҳикоя этсам, ҳар қандай бағритош одамнинг ҳам вужуди қалтирайди. Эҳе-е, нималарни кўрмадик. Ҳаммадан ҳам алам қиладигани, ота-оналаримиз, энг яқин кишиларимиз бир калимани такрор-такрор айтиб, бу ёруғ оламдан ўтдилар. Уша қутлуғ сўз: «Ватанимни кўролмадим, юртимга етиб боролмадим. Фарзандларим, бизнинг руҳимизни шод этмоқчи бўлсаларингиз, илож топиб, азиз тупроғимизга боринглар, уни кўзларингизга тўтиё этиб суртинглар» деган ўтли армон эди. Худога минг қатла шукурким, боболаримизнинг васиятлари мустажоб бўлди.

Бизлар дунёнинг қай бурчида бўлмайлик, юртимизнинг мустақил бўлишини доимо ўйладик, унинг учун курашдик. Бирлашган Миллатлар Ташкилотининг остонасида, Нью-Йорк, Вашингтон кўчаларида истиқлол байроғини баланд кўтариб намойишлар, юришлар қилдик. 23 декабрь «Асир миллатлар куни» деб эълон қилинди. Бизлар шу кун ҳар қандай ишимиз, тирикчилигимизни йиғиштириб, «Асир миллатларга озодлик!» дея кўчаларга отландик. Афсус... сизларнинг кўпчилигингиз булардан бехабар эканисизлар.

Сиз менга Ватан хусусидаги таассуротларингизни айтинг, дедингиз. Бу дардни баён этиб, сўзга сиғдириб бўлмайди. Ватанни фақат севмоқ керак! Ватандошларнинг кўпчилиги бу калимани бир мунча нотўғри тушунадилар, назаримда. Яхши меҳнат қилмоқ, яхши ўқимоқ, қандайдир яхши баҳолар олмоқ ва ҳоказолар Ватанни севишнинг кўринишлари сифатида талқин этиларкан сизларда. Йўқ, бизнинг ота-оналаримиз бутунлай бошқача англатган бу калиманинг қудратини. Уни қандайдир яхши ҳатти-ҳаракат ва яхши ишнинг натижаси билан ифодалаб бўлмайди. У илоҳий кучдир. У ғайри табиий туйғу, вужуд ва ҳиссиётнинг туғёни, ифода этиб бергусиз ҳолатдир. Шунинг учун ҳам ота-оналаримиз фарёд этиб ўтдилар бу оламдан. Ҳар гал беш маҳал намозларида оллоҳга илтижо қилиб, юртимни бир бор кўрайин, деб яратганга нола қилардилар. Шу қутлуғ Ватан дея мужоҳидлар Шермуҳаммадбек, Нурмуҳаммадбеклар тузукроқ бошпана ҳам қилмадилар, ўзга юртларда. Ер, мол-мулк орттирмадилар. Ватандан ортиқ бойлик йўқ, Ватан эса олисларда қолди, деб кўз ёш тўкдилар. Шу кўз ёшлари билан ювдик аларнинг жасадларини, шу армонлари билан кўмдик уларни муздай тупроқнинг қаърига.

Энди Ватан, юрт ҳақидаги таассуротларимни сўйлай. Тайёрадан тушганимиз заҳоти, бу ҳаво эмас, онамизнинг нафасидай туюлди бизга. Боболаримиз туғилган қадим жойларни айланарканман, бирон одамнинг кўзларидан бегоналикни сезмадим. Меҳмондорчилик, ҳурмат, бу қадар бағри кенгликдан баъзан ўзимизни йўқотиб қўйдик.

МУХБИР: — Абдулла ака, шунча дардингиз, армонларингиз бор экан, мана энди йўллар очилаяпти. Ватанга қайтиш, шу ерда яшаш истаги ҳам йўқ эмасдир, ҳар қалай!

Абдулла ҚУЁШ: — Биласизми, бор деб айтиш жуда ҳам осон. Лекин юртга қайтишнинг фақат бизга боғлиқ бўлмаган шундай мураккаб томонлари борки, буларни бир бошдан баён этсам, сиз ҳам не деб жавоб этишингизни билмай қоласиз. Майли, шулардан бир нечтасини айтақолай. Ўзингиз танангизга ўйлаб кўринг.

Эрта-индин пенсияга чиқаман. Нафақам минг долларлардан ошиқ бўлади... Қизимни Туркияга ўзбек йигитига узатганман, рафиқам туркиялик аёл, ўғлим Нью-Йорк дорилфунунини тамом қиляпти. Нуфузли бизнесменлар катта маош таклиф қиляпти унга... Ватанни севиш, фақат юртда истиқомат қилишдангина иборат эмас. Қанийди Ўзбекистондай заминда яшаб, уни бир умр макон этсанг.

МУХБИР: — Мана кўриб турибсизларки, жумҳуриятимиз оғир иқтисодий қийинчиликларни бошидан кечираяпти. Унинг бу нохуш вазиятдан тезроқ форғ бўлиши учун кўпроқ нималарга эътибор берилиши керак ва бу хайрли жараёнга сизларнинг шахсий ҳиссаларингиз нималардан иборат бўлади!

Камол ТОШКАНДИЙ: — Иқтисодий ёрдам деганда мен бошқа жойдаги бир неча баробар фойдадан кечиб, озига қаноат қилиб бўлса-да, юрт учун ишлашни тушунаман. Бундай хизматга тайёрман. Лекин сизлардан кўп таклифлар, ваъдалар бўлаётган эса-да, ишнинг жилмоғи осон кўчмайдиган кўринади. Рухсатномаларнинг поғоналари, текширувларнинг ўта оғирлиги бундай ҳолатга ўрганмаган биз тижоратчиларни бездириб қўядими деб кўрқаман.

МУХБИР: — Айбга буюрмайсизлар, яна бир савол... Фақат зиёрат учун қадам ранжида қилдингларми ёки бу ерда бирон тижорат ишлари билан шуғулланиш ниятларингиз ҳам борми!

Камол ТОШКАНДИЙ: — Мен фақат зиёрат учун, бу азиз тупроқни кўрмоқ, унга сажда этмоқ учун келдим. Лекин биз аҳли тижоратмиз. Дунёнинг қаерига бормайлик, шу ерда иш юргизсак ундан тахминан қанча фойда қозонамиз, деган ўй ўтади. Ватанда ҳам ҳаёлимдан шундай ният ўтди, лекин фойдани ҳисобкитоб қилмадим, фақат қўлимдан келадиган ишни, шуни амалга оширсам халқимга нафим тегармикан деб ўйладим. Гапнинг очиғини айтсам, тижорат қиладиган бўлсак, ҳисобига етиб бўлмайдиган имкониятлар бор бу ерда.

МУХБИР: — Масалан, қандай!

Камол ТОШКАНДИЙ: — Беҳисоб мисоллар келтиришим мумкин. Масалан, келган кунимизнинг эртасиёқ, Тошкентнинг энг кўркам боғларидан бири «Ғалаба» паркига бордик. Шундай кенг, шундай кўркам дунёдан ҳукумат қанча фойда олаётганини суриштирдим. Билишимча, деярли фойда йўқ. Бу ерда одамлар қандай ором олаяпти? Кўп қониқарсиз, бесаранжом, тартибсиз.

МУХБИР: — Хўш, сиз нима қилган бўлардингиз!

Камол ТОШКАНДИЙ: — Менми, боғни ҳукуматнинг ижозати билан ижарага олардим. Давлатнинг хазинасига ҳозир-гидан ўн баробар кўп фойда туширардим, ўзим ҳам яхшигина даромад қилардим. Албатта, одамларнинг ҳам росмана ҳордиғи чиқар эди...

Камол ТОШКАНДИЙ: — У АҚШда кичик тижоратчилик билан шуғулланади. Маълумоти ўрта. Узбекистондан узоқда туғилган бўлса ҳам она тилини мукаммал билади. Инглиз, форс, турк тилларида равон гаплашади. Отаонаси асли тошкентлик — Охунгузар маҳалласидан.

Абдулла ҚУЁШ — Афғонистонда туғилган. Келиб чиқиши тошкентлик — Шайҳонтаҳур даҳасидан. Унинг айтишича, Ватан туйғуси ҳали тили чиқмай турибоқ руҳига жо бўлган экан.

Абдулла ҚУЁШ: — Менинг ҳам ўзимга яраша тижорат ишларим бор. Имконият туғилса, бор мулкимни сарфлаб, юртимга иш юритиш ва яшаш учун келиш буюк орзуимдир.

МУХБИР: — Илоҳим, оллоҳ мурод-мақсадларингизга етказсин.

Камол ТОШКАНДИЙ, Абдулла ҚУЁШ: — Ташаккурлар бўлсин.

Суҳбатдош: ЁҚУББЕК.

ЮРТ СОҒИНЧИ

Хушовоз ҳофиз, ажойиб шоир Дадахон Ҳасанов туркий халқлар озодлиги йўлида толмас курашчи — олим Боймирза Ҳайит жаноблари билан кўпдан буён хатлар ёзишиб туради. Бугун сизнинг эътиборингизга азиз юртдошимиздан келган ана шундай хатлардан бирини ҳавола қиламиз.

Муҳтарам биродаримиз Дадахон бегим! Ассалому алайкум!

Тарафингиздан бизга нисбатан кўрсатилган севги ва самимиятлар учун жонимдан раҳматлар билдираман. «Нега индамайсиз?» деган ҳақли савол билан хатингизни бошлаган экансиз. Индашга имконим бўлмади... Сиздан оташин, жонимни роҳатлатувчи, самимий мактублар келдилар. Буларни кўзимга суртиб ўқидим. Ғарибликнинг дардлари ичида ҳаяжонга ва ҳатто йиғлашга қадар бордим. Сизга хат ёзиш менинг учун бир завқдир, нашъалидир. Аммо ажойибки, келган-кетганлар сизнинг адресингизни бермайдилар. Мен ҳам бошқа адресга ёзишга журъат эта олмадим. Сабабини бошқа бир вақтда баён этарман.

Менга кўрсатган ғамхўрликларингиз учун раҳмат. Телмонжон (Бекмирза) отли ўғлим бор эканлигини ҳожиларимиз воситаси билан, сиз юборган кассета орқали эшитиб кўп севиндим.

Бекмирза билан суҳбатни сиз ўтказганингиз ҳақидаги хабарни 1991 йил 3 майдаги хатингиздан билдим. Заҳматингизни Оллоҳ қулайлаштирсин! Минг марта раҳматлар билдираман. Ҳозирча ундан тўрт-бешта хат олдим.

Сизнинг 13 май 1991 тарихли хатингизни ва миллий иймон, озодлиқ ва чақириш нидоларингиз ёзилган кассетни дўстимиз Тоҳирбек касалхонага мени зиёрат этган куни келтириб берди. Кўп севиндим. Зиёратчилар кетганларидан кейин хатингизни ўқидим. Кўзларимдан ёшлар оқди. Ватанимизда мени ҳам онглаган сиз каби бир дўстнинг завқли нидоларингиз менга шифо бўлди. Вужудимга шерлик бир туйғуси кирди.

...Унда-бунда менинг ҳақимда ижобий мақолалар ёзилмоқда экан. Журъатларингиз учун раҳмат. Аммо уларни мен ола билмайман. Баъзан тасодифан келиб қолади. Агар мумкин бўлса, укаларимиздан бирортаси менинг ҳақимда ёзилган мақола ва хабарларни тўплаб менга юборса. Бошим осмонга етарди.

Менинг қотил деб эълон қилинганлигимдан хабарингиз йўқ экан. «СССР — Сасиган Сабзини Сотганга Раҳмат» — деб ҳазил қилганимиз учун талабалик йилларимиз «Савай» совхозида пахта «чайнаб» ўқиб юрганимизда наманганлик Раҳимжонни «тройка» ҳукми билан ўша куниёқ отиб юборишди. Менга қотил тамғаси осилди. Қотилларни бу тарафлардан ҳам кўп излашдилар. СССР мени кошки судга берса эди, деб юрардим. Бермади. Судга ҳавола қилса яхши бўларди. Байналмилал бир маҳкамада кимнинг қотили эканлигимни аниқлаб олган бўлардик. Одамларимиз ҳам ажойиб! Москва ўқ-ў деса бизлардан баъзиларимиз безгак касалига чалиниб қолақоламиз. Бизнинг одамларимиз ҳам менинг нима деганимни билмасдан ҳақоратлар маъракасида бўлдилар. Мен бундайларни абадан кечираман, уларни Оллоҳ ҳам афу этсин... Шояд сўнгги нафасларида инсофга кирарлар.

Дўстлардан баъзилари «Ватанга даъват этсак келасизми?» деб сўрайдилар. Ватанга боришим учун даъватномага ҳожат йўқ. Инсон ўз Ватанига ватандошининг таклифи билан кирадими? Ҳатто ҳайвонлар ўз уваларига истаган вақтларида кириб келаверадилар. Америкада яшаган немис (ҳатто у ерда 100 йил яшаган бўлса ҳам) Германияга ўз Ватаним деб келаверади. Мен Ватанимга ўлим тўшагида ётган бўлсамда, бормоқ орзусидамен.

Ҳозир «босмачилик» тарихини ёзаяпман. Ватанда менинг фикрларимни ўрганувчи бир ҳайъат ишласа ва меҳнатларимни имкониятга кўра халқимизга ҳавола қилса, фойдали бўлар эди.

Бизнинг икки ярим миллиондан ортиқ муҳожирларимиз бор. Булардан мендан бошқа ҳеч ким Туркистон илми билан машғул бўлмайди. Шунинг учун илмий ишларимни юритишда доим қийналаман. Бундан ташқари турли мамлакатларда ҳар йили, ҳеч бўлмаса, 7—8 та маърузам бор.

Юрагим ўтган йили 28 майда қопчиғига ўрнатилган пластик томир ёрдами билан ишламоқда. Бу ҳам бир масала...

Яқинда Москвада Иккинчи жаҳон уруши вақтида Гитлер томонидан Германиянинг бош қўмондонларидан бири ўлароқ тайин этилган генерал Власовнинг рус ватанпарварларини ифода этган асари нашр этилди. Уфа шаҳрида Заки Валидий ҳақида ҳам қитоб чоп қилинди.

Агар менинг асарларимни ўзбек—туркчада нашр этиш учун яна қандайдир марказдан рухсат сўраладиган бўлса бу шайтондан юз йил шамчироқ сўраш билан баробар бўлади. Нега индамайсиз деган эдингиз. Энди индаганимга тўйган бўлсангиз керак.

Сиз азизимга саломлар йўллар эканман, атрофингиздаги бўлган ҳамма ёру биродарларимизнинг юз ва кўзларидан ўпаман. Соғ бўлинглар, бор бўлинглар. Ватан сизларга омонат!

Ҳар замонда эҳтиромларим билан Ватан ва Сизларни қалбида ташиган:

Боймирза ҲАЙИТ.

1991 йил, 11 июнь.

КОСОНИЙ ЁЗГАН КИТОБ

Саудия Арабистонига ташрифимизнинг иккинчи куни — Узбекистон расмий делегацияси аъзолари жойлашган подшоҳ қароргоҳига (Жидда шаҳри) биз билан учрашгани кўплаб ватандошларимиз келишди. Улар орасида Сайидмубашир Косоний ҳам бор эди. У киши билан анча суҳбатлашдик. Дастхат ёзиб, китобини ҳадя қилди. «Ўрта Осиё тарихи ҳақида. Яқиндагина Мадинан мунавварада нашрдан чиқди. Мендан ватандошларимга совға», — деди хайрлаша туриб.

Ҳозир диққатингизга ана шу китобга битилган сўзбошини тақдим этамиз. Кейинчалик ундан айрим парчалар ҳам эълон қилиш ниятимиз бор.

Анвар ЖУРАБОЕВ.

Тарихшунос олим Сайидмубаширхоннинг ўзбек тилида ёзилган уч жилдлик «Ўрта Осиё тарихи» асари устида сўз юритишдан олдин бу асарни одатдаги тарих асарларига нисбатан ўзгача хусусиятга эга эканлигини, ва асар муаллифининг ҳам ўзига хос хусусиятга эга эканлигини, тафсир, ёзиш ва таҳлил усули ҳам ўзгача эканлигини қайд этиб ўтиш зарур бўлади. Асарни кўздан кечирар эканмиз, асар муаллифи Сайидмубашир Косонийнинг боғсиз ўтган, ўз бошидан кечирган жафоли ҳаёт йўли, ва бу йўлда кўриб ўтгани ҳаёт воқелиги, унинг яратдиги бу асарга, яъни асарнинг тарих воқелигига суянган ҳолда яратилишига ҳам катта таъсир этгандиги яққол кўзга ташланиб турибди. Шунинг учун ҳам асар устида сўз юритишдан олдин муаллиф ҳақида қисқача тўхталиб ўтишга тўғри келади.

Сайидмубашир Сулаймон ўғли аслан Туркистоннинг ўзбек қавмидан бўлиб, у ҳали гўдаклик ёшида экан, 20-йилларнинг охири, 30-йилларнинг бошида коммунистик ҳокимиятнинг шафқатсиз сиёсий зулмининг устидан ўз юртини ташлаб чет элларга қочиб чиқишга мажбур бўлган юз минглаб оилалардан ташкил этган муҳожирлар жамоасига мансуб жафокашлардан эканлиги бизга маълум бўлади. Яъни унинг жафога тўла ҳаёт йўли гўдаклик йилларидан бошланган эди.

Сайидмубашир Фарғона водийсининг Наманган шаҳри яқинидаги бугун Косонсой аталмиш шаҳарда 1929 мелодий (1348 ҳижрий)да кибор бир оилада дунёга келган. Ўшал йиллар бошланган Сталиннинг якка ҳўжаликларни мажбурий тарзда коллективлаштириш асосида қулоқлар деб ном бериши, ўзига тўқ якка ҳўжаликларни синф сифатида битириши ва оммавий террор сиёсати остида халқ оммасининг бошига келган моддий, маънавий, жисмоний қирғин Сулаймонлар оиласига ҳам ўз шафқатсизлигини кўрсатди. Ҳали бир ёшга кириб улгурмаган ёш бола Сайидмубаширинг отаси ҳам бошқа минглаб бегуноҳ инсонлар қаторида коммунистлар тарафидан ҳибсга олиниб, Сибирга сургун қилинди. Молмулклари советлар ҳукумати ҳисобига мусодара этилди. Мулксиз, жойсиз, отасиз қолган ёш Сайидмубашир муштипар онаси билан етаклашган ҳолда тоғасининг оиласига қўшилиб Афғонистонга қочиб ўтишга мажбур бўлади.

Шундай қилиб, 30-йилларнинг бошланиши Сайидмубаширинг муҳожирлик ҳаётидаги оғир азоб-уқубатли кунларнинг бошланиши бўлди. У болалик ва ўспиринлик даврини Афғонистонда ва сўнгра Саудия Арабистони ва яна Афғонистонда ўтказган бўлиб, энг охирида (1979 мелодий йилда) Афғонистонни совет қўшинлари ишғол этганидан сўнг Саудия Арабистонига келиб муқим жойлашди. Ўтмиш дарбадарлик йилларида ўз оиласининг турмуш кечиришини таъминлаш учун ишлаш билан бир қаторда она юрти Туркистонга бўлган меҳр-муҳаббати ва садоқати уни ўз юрти ўтмишини яқиндан синчиклаб ўрганиб боришга ундайди. Сайидмубаширхон пушту, форсий, урду ва араб тилларини мукаммал ўрганган бўлиши ва ўз она тили ўзбекча қаторида бошқа туркий тилларни ҳам яхши билиши, бу тилларда нашр этилган ва ёки нашр этилмай расмий ва ғайрирасмий манбаларда шахслар қўлларида сақланиб келган асарлар ҳужжатларини ва архив материалларини ўрганиб чиқишга катта қулайлик ва имкон беради.

Қунт билан ишлаш ва узлуксиз меҳнат ва мутолаа қилиб бориш орқали Сайидмубаширхон ўзини тарихшунос, илм одами қилиб етиштиришга ва ниҳоят бугун тақриз бераётганимиз бир минг саҳифадан ортиқ уч жилдлик Ўрта Осиё тарихи номли асарни яратишга эришади. Бу асар ўз-ўзини тарихшунос қилиб етиштирган бир ўзбек муҳожири тарафидан тарихий ҳодисаларни холисона таърифлаш йўли билан кенг китобхон оммасига мослаб, ўзбек тилида хорижда илк бор нашр этилган асар бўлиши билан ҳақиқатан ҳам ўзгача хусусият ва қиймат касб этмоқдадир.

Муаллиф ўз асарига ёзган сўзбошида ўз асарини кимсанинг ундови билан ёзган бўлмай, балки узоқ замонлардан бери мамлакатимиз тарихи ҳақидаги асарларда ёзилмаган ва ишлатилмаган воқеаларни ҳам қўшиб ёзишлик мақсадида ўз ташаббуси билан ёзганлигини таъкидлаб ўтиб ўтмишдаги тарихий ҳодисалар устида, айниқса Ўрта Осиё халқининг тарихий тараққиёти устида мулоҳаза юргизар экан, ул тарихий тараққиётнинг ҳар бир босқичида исломнинг ўйнаган оламшумул ижобий, роли бор эканлигини тарихий далиллар билан қайд этиб боради. Асарнинг биринчи жилди 351 саҳифадан ва бир неча бобларга бўлинган 7 бўлимдан иборат бўлиб, Ўрта Осиёда ерлашган қадимий халқлар ва уларнинг биринчи мустақил давлатчилиги ташкил топган IX ва X асрга қадар бўлган тарихни ўз ичига олади. Муаллиф бу тараққиёт даври тарихини умумий инсониятнинг қадимий тарихий тараққийси билан боғланган ҳолда мулоҳаза этади.

Асарнинг 394 саҳифали иккинчи жилди бир қатор боблардан иборат бўлган беш бўлимда асосан Ўрта Осиё тарихи устида сўз юритилган бўлиб, Туркистонда Қорахонийлар давлати қурилишидан то Темурийлар давлатчилиги даврини ўз ичига олгандир: бу жилдда айрим сулолалар тузилиш жадвали ва хариталар бериш орқали муаллиф кўп тарихий ҳодисаларга атрофлича аниқлик бериб ўтади.

Асарнинг учинчи жилди ёзилиб тайёр бўлган, аммо ҳали нашр этилмаган, яқин келажакда нашри кутилиб турибди. Бу учинчи жилд Ўрта Осиёнинг XV — XVI асрдан буён бошланган тарихини ўз ичига олган бўлиб, Туркистонда совет тузуми ўрнатилиши ва совет давридаги ҳаёт фаолияти устида ҳам айрим тўхталиб ўтади. Бу учинчи жилдни ёзиб тамомлашда муаллиф АҚШнинг пойтахти Вашингтондаги конгресс кутубхонасида қарийб 20 йил давомида тадқиқот иши билан машғул бўлди. Сайидмубашир Косонийнинг «Ўрта Осиё тарихи» асарини шул ҳозирги даврда нашр этилиши жуда ўз вақтида юзага келган муҳим ва қимматли эканлигини қайд этиб ўтишга тўғри келади. Маълумки, совет коммунистик ҳокимияти ўрнатилгандан буён 70 йилдан ортиқ бир давр давомида умумий халқлар тарихи, шул қаторда Туркистон тарихи совет тарихшуносликлари тарафидан сохталаштирилавериб жуда чалкаштириб юборилди. Тарихни илмий асосда ўрганиб баҳо бериш ўрнига совет тарихчилиги марксизм-ленинизм нуқтаи назари деган ғайриилмий маҳдуд бир таълимот ичида партиявий кўз қараш остида вақти-вақти билан партия сиёсий ўзгаришига мослаб турлича ясама тарих яратиб ёзиб келди. Шунинг учун ҳам Косонийнинг тақриз этаётганимиз асари беқиёс қиймат ва аҳамият касб этади.

Илмий-оммавий тарзда эркин сўз юритиш услуби қўлланилиб, араб алифбосининг ўзбекча имлосида ўқишга равон нашр этилган бу асар айрим камчилик ва ноаниқлик ҳолларидан ҳам ҳоли эмасдир, албатта. Бу ҳақда фикр билдиришни китобхонлар мулоҳазасига қолдириб туриб ўз шахсий ташаббус ва ҳиммати орқали барча қийинчиликларни зиммасига олиб турибдай бир қимматли асарни жамоатга тақдим этишга эришган муаллиф Сайидмубашир Косоний кўрсатган бу катта хизмати билан тақдир ва таҳсинга сазовордир деб айтмоқчимиз. Бу ерда ёлғиз муаллифни тақдирлаш билан чекланиб қолмасдан Туркистон муҳожирот жамоасида Сайидмубашир Косоний каби ватан ва миллат манфаати йўлида жасорат ва фидокорлик билан иш кўрувчи зотлар фаолиятини жамоат томонидан ҳар татафлама, айниқса, моддий ва маънавий жиҳатдан доим дастаклаб борилиши зарур эканлигини айрим қайд этиб ўтмоқ лозим. Сайидмубашир Косонийга эса Оллоҳ таолодан сиҳат ва саломатлик ато этишини тилаймиз ва истиқболда ўз фаолиятини яна давом эттирган ҳолда жамоа ишини янгидан-янги самарали маънавий ҳосил яратиб беришини айтиб қоламиз. Оллоҳ ҳар замон раҳнамочимиз ва ёрдамчимиз бўлсин.

Эргаш Шермуҳаммад БЎЛОҚБОШИ.

• Дарднинг томчиси... •

БОЛАЛАРНИ ЎКСИТМАНГ

ТАНИҚЛИ БОЛАЛАР ЁЗУВЧИСИ ХУДОЙБЕРДИ ТЎХТАБОЕВ БИЛАН МУСОҲАБА

— Худойберди ака, болалар адабиётининг бугунги аҳволи ҳақида икки оғиз сўзлаб берсангиз.

— Ҳозир болалар учун ёзилган асарларга миллий руҳни тўла сингдириш шароити юзага келди. Шунингдек, Ислом таълимотини ҳам қўшиб олиб бораётган адабиётлар зарур эканлиги аён бўлиб қолди. Аммо...

Ҳар йилнинг бошида болалар адабиётини нашр этиш учун режалар қабул қилинади. Шунга лойиқ давлат жамғармасидан қоғоз олинади. Лекин алдагани бола яхши деганларидек, болалар учун ажратилган қоғоз ҳисобига нархи юқори бўлган харидоргир китоблар («Темур тузуклари», «Бобурнома», «Қутадғу билик» каби бозори чаққон китоблар) нашр этиб юборилаяпти. Натижада болалар адабиёти салмоғи қисқараверib, 0,3 нусхага тушиб қолди.

— Бу «ишбилармонлик»дан масъул раҳбарларимиз, наҳотки бехабар бўлсалар?

— Бунинг баъзи сабаблари бор. Биринчиси — раҳбарларнинг болалар адабиётига нисбатан паст назар билан қараши бўлса, иккинчи сабаби — ота-оналарнинг ўз фарзандлари келажаги устида қайғурмаслигидир. Ота-оналарнинг биронтаси «нима учун болалар адабиёти етишмайди,» — деб шикоят қилганини эшитганмисиз? Албатта, йўқ! Бунинг сабабларидан яна бири — ҳали бизда китобхонлик туйғуси илоҳий даражага кўтарилмаганлигидир.

— Болалар адабиётини нашр этиш бўйича жумҳуриятимизни бошқа жумҳуриятларга нисбатан тенглаштириш мумкинми?

— Асло! Бизда бу соҳа ҳали собиқ иттифоқ даврида-ёқ орқада эди, ҳозир ҳам шундай. Ваҳоланки, балоғат ёшига етмаганлар сони бошқа республикаларга нисбатан бир неча баравар ортиқ, ҳар бир киши бошига битталадан озроқ китоб тўғри келади. Украина ва Беларусда 5—7 тагача, Болтиқбўйи республикаларида эса 7—9 та...

— Болалар учун ҳозирги кунда нашр этилаётган асарларнинг жанри, услуби, савияси ҳақидаги фикрингиз?

— Собиқ иттифоқ бўйича оммавий техник адабиётлар, электроника, компьютер, радиотехника ва шунга ўхшаш 27 хил соҳага оид адабиёт ва қўлланмалар чоп этиларди. Бизда эса ўша даврда ҳам бор-йўғи икки жанрдаги адабиётлар нашр қилинарди. Бу ҳам ҳозирги кун талаби даражасида эмас. Майли, буларни қўйиб турайлик. Оддийгина мисол: маълумки, балоғатга етмаган ёшларнинг асосий қисми қишлоқларда яшайди. Аммо ҳали бизда болалар учун деҳқончилик мавзуига оид ҳам биронта асар яратилганича йўқ...

— Бундай ачинарли, оқибати кишини даҳшатга соладиган аҳволни яхшилаш учун, сизнингча, нима қилиш керак?

— Ҳозир қоғоз нархи 30-35 баравар, босмахона ва тарқатиш хизмат ҳақи 5—6 марта ошиб кетди. Бундай шароитда болалар адабиётининг шаклланишини изга тушириб юборишнинг ягона йўли — болалар адабиётини ҳукумат ўз ҳомийлигига олиши. Акс ҳолда, ўсмирлар адабиёти ҳеч қачон шаклланмайди, ривожланмайди, аниқроғи бундан буён у дунё юзини кўролмайди...

— Ёзги таътилга чиққан болаларга қандай тилагингиз бор?

— Бозор иқтисодиёти шароитида ота-оналари ёнига кириб кўмаклашаётган «пултопар» болаларимиз ҳар куни, ҳеч йўқса, бир-икки соат китоб —дўстлари билан суҳбатлашишни зинҳор унутмасинлар.

Суҳбатдош: Баҳодир ТУРСУН ўғли.

● РАСМИЙ ЖАВОБ

Хотиржам яшайверишсинми ёки...

Тошкент шаҳар Юнусобод районидаги «Аҳил» маҳалласида яшовчи бир гуруҳ муштарийларимиз Юнусободдаги 10-мавзени Теша Зоҳидов кўчаси билан туташтирадиган янги йўл қурилмоқчи эканлиги, агар бу иш амалга оширилса бир неча уй-жой бузилишидан, кўркам боғлар умри завол бўлишидан, кўрилажак моддий ва маънавий зиёндан хавотирда эканликларини маълум қилишиб таҳририятга арзнома билан мурожаат этишган эди. Мазкур шикоят хати Тошкент шаҳар ҳокимиятига юборилди. Яқинда у ердан ҳоким муовини Б. Алиев имзоси билан қуйидаги мазмунда расмий жавоб олинди:

«Т. Зоҳидов кўчасини Тошкент шаҳар бош планида кўрсатилишича ҳамда шаҳар халқ нойблари кенгашининг 1989 йил декабрь ойидаги 558/24 сонли қарорига биноан 1992 йилда А. Дониш ва Қорақамиш кўчалари оралиғида жойлашган «Аҳил», «Шодлик» маҳаллари ичидан ўтказиш мўлжалланган эди. Ҳақиқатан ҳам бунинг учун «Аҳил» маҳалласидан 2 та, «Шодлик» маҳалласидан 7 та уй-жой қурилмаларини бузиш назарда тутилган.

1989 йили Т. Зоҳидов кўчасининг лойиҳалаштирилган қисмида, ҳозирги 14-, 15-мавзелардан 9-, 10-мавзеларга юқорида номлари келтирилган маҳаллалардаги уй-жойларни бузмаган ҳолда нессиқлик қувури ўтказилган, яна бошқа муҳандислик юмушларини амалга ошириш кўзда тутилган. Аммо кўча қурилишига керакли маблағ йўқлиги ҳамда бузиладиган хонадонларда яшовчиларга уй-жой бериш имконнятн бўлмаганлиги сабабли кўчани «Аҳил» ва «Шодлик» маҳаллалари ичидан ўтказиш ишлари вақтинча қолдирилди».

ТАҲРИРИЯТДАН: Расмий жавоб хатда кўча қурилиши муайян сабабларга кўра вақтинча тўхтатилгани маълум қилинган. Бундан, уй-жойларни бузиш фақат кечиктирилибди-да, деган хулоса келиб чиқади. Ҳолбуки арзгўйлар хонадонлар бузилишидан норози бўлиб рўзномага мурожаат этишган. Шунинг учун мутасаддилар шикоят хати муаллифларига «бузилади» ёки «бузилмайди» деб аниқ жавоб беришса мақсадга мувофиқ бўлур эди. Токи, улар хотиржам яшайверсинлар ёки аста-секин кўчиш тадоригини кўраверишсин. Қайси бири?

• Қўшиқчилик муаммолари

«СЕВА, СЕВА, СЕВА, СЕВАРА»

Сўнгги пайтларда ҳайрия концертлари, турли марафонлар ўтказиш урф бўлиб қолди. Пойтахтимиздаги «Алпомиш» саройида ҳам Халқаро болалар кунига бағишланган шоу-марафон бўлиб ўтди. Концертга Тошкент ва бошқа шаҳарлардан кўплаб мусиқий дасталар таклиф қилинган экан. «Болалар», «Умид», «Туркийлар», «Осиё», «Юлдузлар» каби гуруҳлар саҳнада бирин-кетин ўз «санъатларини» намойиш этишди. Томошабинлардан кўра томоша кўрсатадиганлар кўпроқдек туюлди.

Бир пайтлар болалар партия, меҳнат, бахтли келажак ҳақидаги қўшиқларни билиб-билмай куйлашар эди. Бугуннинг ёш санъаткорлари «Сева, сева, сева, Севара, Ишқингизда қўлга олдим гитара» қабилидаги «қўшиқ»ларни айтишмоқда. Улар ижро этаётган мусиқада на жозиба, на миллийлик, на маҳорат бор. Бари ғарбга тақлид қилинган эгизак куйлар. Қанийди, ўзбек ёшлари «Муножот», «Қаро кўзим», «Фарғона тонг отгунча», «Сайдинг қўябер, сайёд» каби умрбоқий қўшиқларимизни ҳам айтишга ҳаракат қилишса.

Турли-туман концерт ва томошаларни уюштирувчилар репертуар тўғрисидаям ўйлаб кўришса бўларди. Ахир қўлига микрофон ушлаб қўшиқ айтганларнинг ҳаммаси санъаткор бўлиб қолавермайди. Фақат ҳақиқий санъаткоргина саҳнада маҳорат кўрсата олади. Айниқса ўсиб келаётган авлоднинг маданий савиясига таъсир кўрсатадиган ҳар бир қадам ўйлаб қўйилиши зарур.

Иброҳим ЖИЯНОВ.

• Қизим, сенга айтаман

ТИЛ БИЛМАС ЭМИШ...

Метро поездининг ўриндиқларига ёйилиб ўтирганча, кўринишларидан она ва унинг ўсмир ўғли, қизи бир журнални титкилашарди. Шундоқ рўпараларида қўлида юк қўтарган онахон ушлагичга осилгудек кетаяпти.

Атрофдагилардан кўпчилик шу манзарани аччиғи келиб кузатар, эҳтимол, юзларидан қон томай деб турган ўғил ёки қизнинг ўзи инсофга келишини кутишарди. Йўқ!

Поезд «Пахтакор» бекатидан қўзғаларкан, радио орқали йўловчиларга кекса ва ёш болали йўловчиларга жой бериш кераклиги эслатилди. Лекин «тошга ёмғир кор қилмади». Шунда йигитлардан бири чидолмади чоғи, ялпайиб ўтирган ўғилга:

— Ўзингнинг виждонинг йўл кўрсатмаса, ана, радио орқали ҳам эслатилди: кекса аёлга жой бўшатмайсанми? — деди.

—А я не понимаю узбекский язык, — мағрур жавоб қилди ўғил.

Тавба!.. Оддий инсоний бурчингни бажариш учун тил билиш шартмикан? Асли, одамнинг ўзида инсоф бўлмаса, қийин экан-да!

М. УЛУҒОВА.

• СПОРТ •

ЯҚИНДА Бағдод район марказий ўйингоҳида милиция подполковниги Мунаввар Саминжонов хотирасига бағишланган спорт мусобақалари ўтказилди. Унда Қува, Охунбобоев, Ўзбекистон, Бувайда, Учқўприк, Риштон, Олтиариқ ҳамда Бағдод районлари ички ишлар бўлимлари, шунингдек Бувайда ва Бағдод район маорифчиларидан иборат волейболчилар командалари иштирок этди. Қизиқарли ўтган мусобақаларда Бағдод ноҳияси ички ишлар бўлими командаси бош совринни қўлга киритди. Иккинчи ўрин эса бағдодлик маорифчиларга, учинчи ўрин Охунбобоев ноҳияси ички ишлар бўлими командасига насиб этди.

Мусобақалар сўнггида сўзга чиққан М. Саминжоновнинг мактабдош дўсти, Фарғона дорилфунуни кафедра мудири, Ўзбекистон халқ нойби Ю. Нишонов ушбу тадбир иштирокчиларига миннатдорчилик изҳор этди ва бундай мусобақалар анъанавий бўлиб қолишига умид билдирди.

Тоҳиржон ҲАМРОҚУЛ.

Муаллиф суратга олган.

ШОҲМОТ

ШУ кунларда Манилада жаҳон шоҳмотчиларининг XXX олимпиадаси ўтмоқда. Унда 112 мамлакатдан эркаклар ва 70 га яқин мамлакатдан аёллар командалари иштирок этишаяпти. Илк бор мустақил давлат номидан қатнашаётган ҳамюртларимиз учрашувларни кўтаринки руҳда ўтказмоқдалар. Улар филиппинликлар ҳамда индонезияликларни 3,5:05, германияликлар билан англияликларни 2,5:1,5, шведларни 3:1 ҳисобида мағлубиятига учратиб, голландияликлар билан 2:2 ҳисобида дуранг ўйнашган эди. Олтинчи турда россияликларга 1:3 ҳисобида бой беришди. Ҳозир Ўзбекистон вакиллари 30,5 очко билан Россияликлардан сўнг иккинчи ўринда бормоқдалар.

Эслатиб ўтамиз: республикамиз терма жамоасининг ҳомийси — «Нур—Анвар банк» 300 минг сўм ва 10 минг АҚШ доллари миқдорида пул ажратган.

* * *

ЎН кун давом этган «Тошкент ёзи» фестивали ниҳоясига етди. Унда Тожикистон, Қозоғистон ва Ўзбекистондан жами 70 га яқин шоҳмотчи қатнашди. Тўққиз имкониятдан етти очко жамғарган бир йўла уч шоҳмотчи — тошкентлик М. Гольденберг ва М. Еқубов, қозоғистонлик Н. Эрназаров фестиваль ғолиби бўлдилар. Уларга биринчи ўрин учун ажратилган 1800 сўм пул мукофоти тақсимлаб берилди. Иккинчи ва учинчи разрядли шоҳмотчилар орасида тўққиз имкониятдан беш очко тўплаган тошкентлик Х. Азизов, Р. Умаров ҳамда чирчиқлик М. Искандаров совринли ўринларни эгалладилар.

ФАРҒОНАЛИК БОКСЧИЛАР—ТУРКИЯДА

Фарғона азалда иқтидорли боксчилари билан ҳам ном чиқарган. Жаҳон, Европа, мамлакат турнирлари совриндорлари Владимир Шин, Александр Юдин, республиканинг 10 карра чемпиони Холмат Содиқовларнинг номлари бокс ихлосмандлари ёдидан чиқмайди.

Яқинда фарғоналик боксчилар Истанбул шаҳрида Туркия бокс федерациясининг биринчи президенти Аҳмад Гемерт хотирасига бағишлаб ўтказилган халқаро турнирда Ўзбекистон шарафини ҳимоя қилдилар.

— Беллашувларда 21 мамлакат вакиллари иштирок этишди, — дейди вилоят бокс федерациясининг раиси, вилоят матлубот жамиятлари уюшмаси раиси Алижон Йўлдошев. — Юртдошларимиз Болгария, Куба, Олмония сингари йирик бокс мактаблари мавжуд бўлган мамлакатларнинг спортчилари билан рингга тушишди.

Фарғоналик боксчиларнинг бугунги авлоди халқаро майдонда илк бор қатнашаётганликларига қарамай, довдираб қолишмади. Фарғона Давлат дорилфунуни талабаси С. Тошматов мезбон боксчи Адалини, қўқонлик Б. Аҳмедов эса бокулик Исмоиловни мағлубиятга учратди. Тошматов жароҳат олганлиги учун кейинги учрашувларни давом эттиролмади.

Х. Турсунов, Ҳасан-Ҳусан Шоҳалиев, С. Олимовлар учун бу мусобақа тажриба ва маҳорат ўрганиш мактаби бўлди.

Фарғоналик спортчиларни Туркия бокс ва футбол федерацияларининг президентлари Ганер Дагенели, Оруз Окем жаноблари қабул қилишди. Учрашувда ҳар иккала давлат ўртасида спорт мусобақаларини мунтазам ўтказиб туриш зарурлиги алоҳида таъкидланди.

Туркиялик қардошлар фарғоналик спортчиларга алоҳида иззат-ҳурмат, илтифот кўрсатдилар.

Набижон СОБИР,
«Халқ сўзи»нинг ўз мухбири.

ЭЪЛОНЛАР

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ЗАЁМИ

УНИ СОТИБ ОЛСАНГИЗ — 250 МИНГ СЎМ ЮТИШИНГИЗ МУМКИН!

ЎТГАН ҳафтада Ўзбекистон Республикасининг 1992 йилги 12 фоизли ички ютуқли заёмлари сотувга чиқарилди.

Мазкур заём Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Вазирлар маҳкамасининг 1992 йил 6 апрелдаги № 165 ва 1992 йил 15 июндаги № 286 қарорларига мувофиқ муомалага киритилди. 20 йил муддатда амал қиладиган бу заём 250, 500 ва 1000 сўмлик қийматларда тайёрланган бўлиб, у аҳоли ўртасида ихтиёрий равишда муомалада бўлади, яъни Ўзбекистон омонат банки, саноат-қурилиш банки, аграқурилиш банки муассасаларида нақд пулга эркин сотилади ва сотиб олинади.

Заём облигациялари бўйича тушган барча фойда ютуқ сифатида тўланади. Ютуқларнинг жами суммаси йилда 12 фоиз ҳисобидан белгиланган. Заёмнинг бутун умри, яъни 20 йил мобайнида облигацияларнинг 32 фоизи ютади, қолган 68 фоизи эса амал қилиш муддати тугагач тўла қиймати баробарида сотиб олинади.

Заём бўйича ютуқлар 500 сўмлик облигацияларга уларнинг қиймати ҳам ҳисобга олинган ҳолда 250.000, 100.000, 50.000, 25.000, 10.000, 5.000 ва 2.000 сўм қилиб белгиланган. 250 сўмлик облигацияларга эса ютуқлар юқорида кўрсатилган миқдорларнинг ярми ҳажмида тўланади. 1000 сўмлик облигациялар бир сериядаги иккита 500 сўмлик облигациялардан иборат бўлиб, агар унинг серияси ва 500 сўмлик облигациялар нинг битта номерига ютуқ чиқса, у ҳолда ютуқ чиққан номерига ютуқ тўла ҳажмда тўланади, иккинчи серияга эса 2000 сўм тўланади.

Заёмнинг 20 йиллик муддати мобайнида ҳар йили 4 мартадан жами 80 ютуқлар тиражи ўйналади. Биринчи, навбатдан ташқари тираж шу йил 30 июлда Самарқанд шаҳрида ўтказилади.

Бир разряднинг бир тиражига 77 миллион 488 минг сўмлик 20 мингта ютуқ тўғри келади, 20 йиллик муддатда бир разряднинг барча 80 тиражига эса 6 миллиард 199 миллион 40 минг сўмлик ютуқ тўланади.

Ютуқ чиққан облигациялар, шунингдек тўла қиймат эвазига банкка қайтариладиган ютмаган облигацияларни 2014 йилнинг 1 июлигача топшириш мумкин.

Аҳоли Ўзбекистон Республикаси 12 фоизли ички ютуқли 1992 йил заём облигацияларини кўрсатилган манфаатли шартларда сотиб олиб,оила бюджетини мустаҳкамлаш учун мададга эга бўладилар ва айни вақтда пул муомаласини мўътадиллаштиришга, республика халқ хўжалигини ривожлантиришга ва халқни иктимоий ҳимоялашга имкон яратган бўладилар.

Бозор муносабатлари шароитида пул қадрсизланишини ҳам ҳисобга олиб, заёмнинг қийматини сақлаб қолишни таъминлаш мақсадида ютуқнинг фоиз миқдори вақти-вақти билан қайта кўриб чиқилади.

"ЎЗБЕК САВДО УЙИ" ФИРМАСИ

Кўчмас мол-мулкларни (кооператив ва хусусийлаштирилган уйлар, бинолари бор участкалар, дала ҳовлилар) **сотиш ва харид қилиш бўйича хизмат кўрсатишга киришди** *ҳамда турар жойларни узоқ муддатга ижарага бериши мумкин.*

"ЎЗБЕК САВДО УЙИ" ФИРМАСИ

қаттиқ қутичаларга жойлаштирилган *"МАЛЬБОРО" сигаретларини (АҚШ маҳсулоти) сотиб олиш бўйича фойдали ишларни таклиф қилади. Нархи 54 сўмдан. Энг кичик партия 5 миллион қути.*

Даллоппарнинг мурожаат қилмаслиқларини сураймиз.

☎Маълумот учун телефон: 35-31-47

✉Манзилимиз: Тошкент шаҳри, АмирТемур кўчаси, 24 уй. /собиқ Энгельс кўчаси/.

ЖАМОА ВА ДАВЛАТ ХЎЖАЛИКЛАРИ, ҚИШЛОҚ ТАШКИЛОТЛАРИ РАҲБАРЛАРИ ҲАМДА ТОМОРҚА ЭГАЛАРИ

ДИҚҚАТИГА!

«ФУМИКАР» жамоа корхонаси колорадо қўнғизи ва бошқа ҳар хил зараркунандаларга қарши курашади. Бунда юксак самарали, экологик жиҳатдан тоза дорилар қўлланилади.

Ҳисоб-китоб нақд ва пул ўтказиш йўли билан бажарилади.

Маълумот учун қуйидаги адресга мурожаат қилинсин:

Тошкент шаҳри, А. Қаҳҳор кўчаси, 39-уй.

Телефонлар: 55-22-16, 55-23-74, 54-98-79, 54-98-62.

Тошкент ирригация ва қишлоқ хўжалигини механизациялаштириш муҳандислари олий билимгоҳи ректорати, касаба уюшмаси, «Механизация» маркази «Чорвачиликни механизациялаш» кафедрасининг доценти А. А. Ҳайдаровга умр йўлдоши **Муҳаббатхон ЗУФАР қизининг** вафот этганлиги туфайли марҳумининг оила аъзоларига чуқур ҳамдардлик изҳор этади.

Ўзбекистон Республикаси Халқ таълими вазирлиги Бўз педагогика билим юрти директори Тўланбой Низомовга турмуш ўртоғи **ҲИКМАТХОНнинг** бевақт вафот этганлиги муносабати билан чуқур таъзия изҳор қилади.

ХАЛҚ СЎЗИ • НАРОДНОЕ СЛОВО

● ТЕЛЕФОНЛАР: маълумот учун 33-07-48; эълонлар бўлими 32-09-25. Индекс: 64608. Буюртма Г—197.

МУАССИСЛАР: Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши ва Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Вазирлар маҳкамаси.

Бош муҳаррирнинг биринчи ўринбосари: Ҳабибулла ОЛИМЖОНОВ.

ТАҲРИР ҲАЙЪАТИ:

Карим БАҲРИЕВ, Эсиргап БОЛИЕВ (масъул котиб, «Халқ сўзи»), Салоҳиддин МУҲИДДИНОВ, Зоҳид НОРМУҲАММЕДОВ, ЛЕВ ПАК (бош муҳаррир ўринбосари, «Народное слово»), Абдукарим РАҲИМБЕРДИЕВ (бош муҳаррир ўринбосари, «Халқ сўзи»), Қулаҳмад РИЗАЕВ, Эркин САМАНДАР, Азим СУЮН, Александр ТЮРИКОВ (бош муҳаррир ўринбосари, «Народное слово»), Александр УЛИЧКИН (масъул котиб, «Народное слово»), Муҳтарама УЛУҒОВА (бош муҳаррир ўринбосари, «Халқ сўзи»), Раҳм ФАРҲОДИЙ, Шавкат ЯҲЁЕВ, Пиримқул ҚОДИРОВ, Саидаҳрор ҒУЛОМОВ.

● МАНЗИЛИМИЗ: 700000, ГСП Тошкент шаҳри, Ленинград кўчаси, 19-уй.

● Таҳририятга ҳажми 7 қоғоздан ошган материаллар қабул қилинмайди. Фойдаланилмаган мақолаларга ёзма жавоб қайтарилмайди.

Ўзбекистон Республикаси «Шарқ» нашриёт-матбаачилик концерни. Тошкент шаҳри 700083, Ленинград кўчаси, 32-уй. Босишга топшириш вақти 21.00 Босишга топширилди: 21.00.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12